

«Արմենիան Զափրր Փրոգրամ» ՓԲԸ

**Համախմբված ֆինանսական
հաշվետվություններ
2011թ. դեկտեմբերի 31-ին
ավարտված տարվա համար**

Բովանդակություն

Անկախ աուդիտորական եզրակացություն	3
Ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվություն	5
Համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին համախմբված հաշվետվություն	6
Սեփական կապիտալում փոփոխությունների մասին համախմբված հաշվետվություն	7
Դրամական միջոցների հոսքերի մասին համախմբված հաշվետվություն	8
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ	9

KPMG Armenia cjs c
8th floor, Erebuni Plaza Business Center,
26/1 Vazgen Sargsyan Street
Yerevan 0010, Armenia

ՔԵՅ-ՓԻ-ԷՄ-ՋԻ Արմենիա ՓԲԸ
ՀՀ, Երևան, 0010
Վ.Սարգսյանի փ. 26/1,
«Երեբունի Պլազա» Բիզնես-կենտրոն,
8-րդ հարկ

Telephone Հեռախոս + 374 (10) 566 762
Fax Ֆաքս + 374 (10) 566 762
Internet Ինտերնետ www.kpmg.am

Անկախ աուդիտորական եզրակացություն

«Արմենիան Զափըր Փրոգրամ» ՓԲԸ
Տնօրենների խորհրդին

Մենք աուդիտի ենք ենթարկել «Արմենիան Զափըր Փրոգրամ» ՓԲԸ-ի (այսուհետ՝ «Ընկերություն») և նրա դուստր կազմակերպությունների (այսուհետ՝ «Խումբ») կից ներկայացվող համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները, որոնք ներառում են ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվությունը՝ առ 31 դեկտեմբերի 2011թ., հաշվետու տարվա համապարփակ ֆինանսական արդյունքների, սեփական կապիտալում փոփոխությունների և դրամական միջոցների հոսքերի մասին համախմբված հաշվետվությունները, ինչպես նաև ծանոթագրությունները, որոնք ներառում են հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հիմնական դրույթները և այլ բացատրական տեղեկատվություն:

Ղեկավարության պատասխանատվությունը համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների համար

Սույն համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների՝ ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտների համաձայն կազմման և ճշմարիտ ներկայացման համար պատասխանատու է ղեկավարությունը: Ղեկավարությունը պատասխանատու է նաև այնպիսի ներքին վերահսկողության համակարգի համար, որը, ղեկավարության կարծիքով, թույլ կտա կազմել սխալների կամ խարդախության արդյունքում առաջացող էական խեղաթյուրումներից զերծ համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններ:

Աուդիտորի պատասխանատվությունը

Մեր պատասխանատվությունն է անցկացված աուդիտի արդյունքում արտահայտել կարծիք համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վերաբերյալ: Մենք աուդիտն անցկացրեցինք Աուդիտի միջազգային ստանդարտներին համապատասխան: Այդ ստանդարտներով պահանջվում է, որ մենք հետևենք էթիկայի պահանջներին և աուդիտը պլանավորենք ու իրականացնենք համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններն էական խեղաթյուրումներից զերծ լինելու մասին ողջամիտ երաշխիք ձեռք բերելու նպատակով:

Աուդիտորական աշխատանքները ներառում են այնպիսի ընթացակարգերի իրականացում, որոնք թույլ են տալիս ձեռք բերել աուդիտորական ապացույցներ համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններում ներկայացված գումարների և բացահայտումների վերաբերյալ: Ընտրված ընթացակարգերը կախված են աուդիտորի դատողությունից, ներառյալ համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների՝ խարդախությամբ կամ սխալներով պայմանավորված էական խեղաթյուրումների ռիսկի գնահատումը: Այս ռիսկը գնահատելիս աուդիտորը դիտարկում է համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման և ճշմարիտ կերպով ներկայացման համար կիրառվող ներքին վերահսկողության համակարգը՝ նպատակ ունենալով մշակել համապատասխան աուդիտորական ընթացակարգեր, բայց ոչ կարծիք արտահայտել կազմակերպության ներքին վերահսկողության համակարգի արդյունավետության վերաբերյալ: Աուդիտորական աշխատանքները ներառում են նաև ֆինանսական հաշվետվությունների կազմման ժամանակ կիրառված հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության համապատասխանության, ղեկավարության կողմից կատարված հաշվապահական գնահատումների խելամտության, ինչպես նաև համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների ընդհանուր ներկայացման գնահատումը:

Մենք գտնում ենք, որ ձեռք բերված աուդիտորական ապացույցները բավականաչափ են և համապատասխան՝ մեր կարծիքի հիմք հանդիսանալու համար:

հազ. դրամ	Ծնթգ.	2011թ.	2010թ.
ԱԿՏԻՎՆԵՐ			
Ոչ ընթացիկ ակտիվներ			
Հիմնական միջոցներ	12	27,997,862	13,520,355
Ոչ նյութական ակտիվներ		113,767	81,950
Ներդրումային գույք		-	167,757
Հանքարդյունաբերական գույք	13	4,095,319	3,053,288
Կապակցված կողմերին տրված փոխառություններ		-	51,028
Կանխավճարներ ոչ ընթացիկ ակտիվների գծով	14	11,742,586	5,587,926
Փոխհատուցելի ԱԱՀ	17	3,298,663	1,301,744
Հետաձգված հարկային ակտիվներ	15	387,862	130,496
Այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ		14,632	9,378
Ընդամենը ոչ ընթացիկ ակտիվներ		47,650,691	23,903,922
Ընթացիկ ակտիվներ			
Պաշարներ	16	3,371,748	4,382,851
Առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքեր	17	5,651,012	4,509,318
Կանխավճարի տեսքով կատարված ֆինանսական ծախսեր	18	3,203,151	151,030
Կապակցված կողմերին տրված փոխառություններ		59,599	-
Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	19	758,944	708,659
Ընդամենը ընթացիկ ակտիվներ		13,044,454	9,751,858
Ընդամենը ակտիվներ		60,695,145	33,655,780
ՄԵՓԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼ ԵՎ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ			
Մեփական կապիտալ			
Բաժնետիրական կապիտալ	20	3,069,716	3,069,716
Չբաշխված շահույթ		12,662,592	9,941,678
Ընկերության բաժնետերերին վերագրելի ընդամենը սեփական կապիտալ		15,732,308	13,011,394
Չվերահսկող բաժնեմաս		4,004,309	-
Ընդամենը սեփական կապիտալ		19,736,617	13,011,394
Ոչ ընթացիկ պարտավորություններ			
Վարկեր և փոխառություններ	21	9,644,250	2,498,650
Պետական շնորհ		71,684	73,213
Վճարվելիք ԱԱՀ		1,595,789	-
Ընդամենը ոչ ընթացիկ պարտավորություններ		11,311,723	2,571,863
Ընթացիկ պարտավորություններ			
Վարկեր և փոխառություններ	21	27,604,242	14,327,200
Առևտրական և այլ կրեդիտորական պարտքեր	22	1,415,435	3,412,838
Ընթացիկ հարկային պարտավորություններ		537,705	298,747
Պահուստներ	23	89,423	33,738
Ընդամենը ընթացիկ պարտավորություններ		29,646,805	18,072,523
Ընդամենը պարտավորություններ		40,958,528	20,644,386
Ընդամենը սեփական կապիտալ և պարտավորություններ		60,695,145	33,655,780

«Արմենիան Բափղը Փրոգրամ» ՓԲԸ
 Համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին համախմբված հաշվետվություն
 2011թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա համար

հազ. դրամ	Ծնթգ.	2011թ.	2010թ.
Հասույթ	5	42,667,816	37,102,786
Վաճառքի ինքնարժեք	6	(35,983,096)	(31,791,641)
Համախառն շահույթ		6,684,720	5,311,145
Այլ եկամուտ	7	692,807	176,464
Իրացման ծախսեր		(289,496)	(250,791)
Վարչական ծախսեր	8	(1,385,688)	(1,257,543)
Արժեզրկման գուտ հակադարձում	9	-	450,267
Այլ ծախսեր		(345,248)	(197,288)
Գործառնական գործունեության արդյունքները		5,357,095	4,232,254
Ֆինանսական եկամուտ	10	2,840	559,933
Ֆինանսական ծախսեր	10	(841,520)	(136,517)
Չուտ ֆինանսական (ծախսեր)/եկամուտ		(838,680)	423,416
Շահույթ նախքան շահութահարկով հարկումը		4,518,415	4,655,670
Շահութահարկի գծով ծախս	11	(842,213)	(802,075)
Շահույթ և ընդամենը համապարփակ եկամուտ տարվա համար		3,676,202	3,853,595
Շահույթ և ընդամենը համապարփակ եկամուտ վերագրելի			
Ընկերության սեփականատերերին		3,676,202	3,853,595
Չվերահսկող բաժնե մասերին		-	-
Շահույթ և ընդամենը համապարփակ եկամուտ տարվա համար		3,676,202	3,853,595

Մույն համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները հաստատվել են Տնօրենների խորհրդի կողմից 2012թ. հունիսի 29-ին և ստորագրվել են վերջինիս անունից:

 Գագիկ Արզումանյան
 Գործադիր տնօրեն

 Տիգրան Խաչատրյան
 Ֆինանսական տնօրեն

Համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին համախմբված հաշվետվությունը պետք է դիտարկվի 9-ից 57-րդ էջերում ներկայացված համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների բաղկացուցիչ մասը կազմող ծանոթագրությունների հետ մեկտեղ:

հազ. դրամ	Ծնթգ.	Ընկերության բաժնետերերին վերագրելի				Ընդամենը սեփական կապիտալ
		Բաժնետիրական կապիտալ	Չբաշխված շահույթ	Ընդամենը	Չվերահսկող բաժնեմասեր	
Մնացորդը առ 1 հունվարի 2010թ.		3,069,716	6,088,083	9,157,799	-	9,157,799
Շահույթ և ընդամենը համապարփակ եկամուտ տարվա համար		-	3,853,595	3,853,595	-	3,853,595
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2010թ.		3,069,716	9,941,678	13,011,394	-	13,011,394
Մնացորդը առ 1 հունվարի 2011թ.		3,069,716	9,941,678	13,011,394	-	13,011,394
Ընդամենը համապարփակ եկամուտ տարվա համար						
Շահույթ և ընդամենը համապարփակ եկամուտ տարվա համար		-	3,676,202	3,676,202	-	3,676,202
Բաժնեմասնակցության փոփոխություններ, որոնք չեն հանգեցնում վերահսկողության կորստի						
Փոխանցված բաժնետոմսեր	18	-	(955,288)	(955,288)	4,004,309	3,049,021
Ընդամենը գործարքներ սեփականատերերի հետ		-	(955,288)	(955,288)	4,004,309	3,049,021
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2011թ.		3,069,716	12,662,592	15,732,308	4,004,309	19,736,617

Մեփական կապիտալում փոփոխությունների մասին համախմբված հաշվետվությունը պետք է դիտարկվի 9-ից 57-րդ էջերում ներկայացված համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների բաղկացուցիչ մասը կազմող ծանոթագրությունների հետ մեկտեղ:

հազ. դրամ	Ծնթգ.	2011թ.	2010թ.
Դրամական միջոցների հոսքեր գործառնական գործունեությունից			
Հաճախորդներից ստացված դրամական միջոցներ, ներառյալ ԱԱՀ		43,584,291	39,078,690
Պետական բյուջեից ստացված դրամական միջոցներ (ԱԱՀ)		7,215,061	6,319,537
Մատակարարներին վճարված դրամական միջոցներ, ներառյալ ԱԱՀ		(46,551,888)	(38,195,811)
Աշխատակիցներին վճարված դրամական միջոցներ		(958,493)	(870,015)
Վճարված շահութահարկ		(757,500)	(1,260,374)
Վճարված տոկոսներ		(781,265)	(942,930)
Վճարված հարկեր, բացառությամբ շահութահարկի		(741,369)	(381,775)
Զուտ դրամական միջոցներ գործառնական գործունեությունից		1,008,837	3,747,322
Դրամական միջոցների հոսքեր ներդրումային գործունեությունից			
Հիմնական միջոցների ձեռքբերում		(18,148,439)	(8,272,815)
Ներդրումներ հանքարդյունաբերական գույքում		(1,042,031)	(330,839)
Ոչ նյութական ակտիվների ձեռքբերում		(5,254)	(17,074)
Հոսքեր հիմնական միջոցների վաճառքից		36,480	24,849
Տրված փոխառություններ		(5,800)	(4,500)
Տրված փոխառությունների մարում		-	10,681
Ստացված տոկոսներ		69	13,928
Ներդրումային գործունեության մատակարարող օգտագործված գուտ դրամական միջոցներ		(19,164,975)	(8,575,770)
Դրամական միջոցների հոսքեր ֆինանսավորման գործունեությունից			
Հոսքեր փոխառություններից		62,877,351	25,498,950
Փոխառությունների մարում		(44,631,059)	(21,058,162)
Զուտ դրամական միջոցներ ֆինանսավորման գործունեությունից		18,246,292	4,440,788
Դրամական միջոցների և դրանց համարժեքների գուտ աճ/(նվազում)		90,154	(387,660)
Դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները հունվարի 1-ի դրությամբ		708,659	1,121,870
Փոխանակման փոխարժեքի փոփոխության ազդեցությունը դրամական միջոցների և դրանց համարժեքների վրա		(39,869)	(25,551)
Դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	19	758,944	708,659

Դրամական միջոցների հոսքերի մասին համախմբված հաշվետվությունը պետք է դիտարկվի 9-ից 57-րդ էջերում ներկայացված համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների բաղկացուցիչ մասը կազմող ծանոթագրությունների հետ մեկտեղ:

1 Ներածություն

(ա) Գործարար միջավայր

Հայաստանի գործարար միջավայրը

Խումբն իր գործունեությունն իրականացնում է հիմնականում Հայաստանում: Հետևաբար, Խմբի գործունեության վրա ազդեցություն են ունենում Հայաստանի տնտեսությունը և ֆինանսական շուկաները, որոնց բնորոշ են զարգացող շուկայի հատկանիշներ: Իրավական, հարկային և օրենսդրական համակարգերը շարունակվում են զարգանալ, սակայն կարող են ունենալ տարբեր մեկնաբանություններ և ենթակա են հաճախակի փոփոխությունների, ինչը, այլ իրավական ու հարկային խոչընդոտների հետ մեկտեղ, լրացուցիչ բարդություններ է ստեղծում Հայաստանում գործող ընկերությունների համար: Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններն արտացոլում են Խմբի գործունեության և ֆինանսական վիճակի վրա գործարար միջավայրի ազդեցության դեկլարության գնահատականը: Ապագա գործարար միջավայրը կարող է տարբերվել դեկլարության գնահատականից:

(բ) Կազմակերպչական կառուցվածքը և հիմնական գործունեությունը

«Արմենիան Քափըր Փրոգրամ» ՓԲԸ-ն (այսուհետ՝ «Ընկերություն») և նրա դուստր կազմակերպությունները (միասին՝ «Խումբ») ներառում են փակ բաժնետիրական ընկերությունները՝ Հայաստանի Հանրապետության Քաղաքացիական օրենսգրքի սահմանման համաձայն և Կիպրոսում գրանցված ընկերությունը: Ընկերությունը հիմնադրվել է 1997թ. օգոստոսին՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության համաձայն:

Ընկերության միակ խոշոր դուստր կազմակերպությունը «Թեդուտ» ՓԲԸ-ն է («Դուստր կազմակերպություն»), որը հիմնադրվել է 2006թ. մայիսին Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության համաձայն: Հիմնադրումից ի վեր Դուստր կազմակերպությունն ամբողջովին պատկանում էր Ընկերությանը: 2011թ. նոյեմբերին, որպես «ՎՏԲ» Խմբի հետ կնքված ֆինանսավորման պայմանագրի մաս, «Թեդուտ» ՓԲԸ-ի բաժնետոմսերի 100% փոխանցվեց Կիպրոսի Հանրապետությունում գրանցված՝ «Թեդուտ Ինվեստմենտս Լիմիթեդ» ընկերությանը: Ընկերությանը պատկանում է «Թեդուտ Ինվեստմենտս Լիմիթեդ»-ի բաժնետոմսերի 50.05%-ը, մնացած բաժնետոմսերը պատկանում են «ՎՏԲ Բանկ» ԲԲԸ-ի կողմից դեկլարվող «ՎՏԲ» Խմբին: «Թեդուտ Ինվեստմենտս Լիմիթեդ»-ի բաժնետոմսերի 49.95%-ը մասնակցության իրավունք չեն տալիս, սակայն պաշտպանական իրավունք են տալիս «ՎՏԲ» Խմբին: Համաձայն «ՎՏԲ» Խմբի հետ կնքված պայմանագրի պայմանների՝ այս 49.95% բաժնետոմսերից 24.9%-ը հետ կգնվի Ընկերության կողմից 180 օրվա ընթացքում՝ վարկերի ամբողջական մարումից հետո, այն գումարով, որը կհաշվարկվի նախապես որոշված բանաձևով: Այս բանաձևը հիմնված է վարկի մնացորդի, մինչև «Թեդուտ» ՓԲԸ-ի կողմից արտադրությունը սկսելը մնացած ամիսների քանակի և մինչև նախատեսված հզորությունն ապահովելը մնացած ամիսների քանակի վրա: Քանի որ 24.9% բաժնետոմսերը տալիս են միայն պաշտպանական քվերակության իրավունքներ և նախապես որոշված գումարը ստանալու իրավունք, այս բաժնետոմսերի համար չի ճանաչվում չվերահսկող բաժնեմաս: Այնուամենայնիվ «Թեդուտ Ինվեստմենտս Լիմիթեդ»-ի մնացած 25.05% բաժնետոմսերի համար, որոնք պատկանում են «ՎՏԲ» Խմբին, ճանաչվում է չվերահսկող բաժնեմաս, քանի որ «ՎՏԲ» Խումբը, Ընկերության հետ ունեցած ֆինանսավորման պայմանագրի համաձայն, իրավունք ունի ստանալ «Թեդուտ Ինվեստմենտս Լիմիթեդ»-ի գուտ ակտիվներից ստացվող օգուտի համամասնական մասնաբաժինը:

Ընկերության իրավաբանական հասցեն է՝ Հայաստանի Հանրապետություն, ք. Երևան, Խանջյան փ. 19:

Ընկերության ներկայիս հիմնական գործունեությունը Հայաստանի Հանրապետությունում՝ Ալավերդու պղնձածուխական գործարանում սև պղնձի արտադրությունն ու իրացումն է: Ներկայումս Ընկերության ողջ արտադրանքն իրացվում է Հայաստանի սահմաններից դուրս: Բացի այդ, Խումբը ներգրավված է Թեղուտի հանքավայրում պղինձ-մոլիբդենային հանքաքարի արդյունահանման և հանքի տարածքում վերամշակող գործարանի կառուցման աշխատանքներում: Խումբը նախատեսում է ապագայում զբաղվել Թեղուտի հանքավայրում պղինձ-մոլիբդենային հանքաքարի վերամշակման միջոցով պղնձի ու մոլիբդենի խտանյութերի արտադրության ու իրացման գործունեությամբ:

Խմբի հայտարարված բաժնետիրական կապիտալը կազմում է 5 միլիարդ դրամ: 2011թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ բաժնետիրական կապիտալի 100%-ը պատկանում է պրն. Վալերի Մեջլումյանին: Բաժնետոմսերի 80.7%-ը 2011թ-ին գնվել էր «ՎԱԼԼԵՔՍ Ֆ.Մ. Իսթերլիշենթ»-ից (որի վերջնական վերահսկող անձն է հանդիսանում պրն. Վալերի Մեջլումյանը):

Խմբի վերջնական վերահսկող անձն է հանդիսանում պրն. Վալերի Մեջլումյանը, ով իրավասու է կառավարել Խմբի գործառնություններն իր հայեցողությամբ և իր շահերից ելնելով: Նա բաժնեմասեր ունի նաև Խմբին չպատկանող այլ ընկերություններում: Կապակցված կողմերի հետ գործարքների մանրամասները ներկայացված են ծանոթագրություն 27-ում:

2 Պատրաստման հիմունքներ

(ա) Համապատասխանության մասին հայտարարություն

Սույն համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստվել են Ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտների («ՖՀՄՍ») պահանջներին համապատասխան:

(բ) Չափման հիմունքները

Համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստվել են սկզբնական արժեքի հիմունքով:

(գ) Ֆունկցիոնալ և ներկայացման արժույթ

Հայաստանի Հանրապետության ազգային արժույթը ՀՀ դրամն է («դրամ»): Դրամը հանդիսանում է Խմբի ֆունկցիոնալ արժույթը և համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների ներկայացման արժույթը: Ֆինանսական տեղեկատվությունը ներկայացված է դրամով՝ հազարների ճշտությամբ:

(դ) Գնահատումների և դատողությունների օգտագործում

Այս համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները ՖՀՄՍ-ի պահանջներին համապատասխան պատրաստելու համար ղեկավարությունը կատարել է մի շարք դատողություններ, գնահատումներ և ենթադրություններ, որոնք ազդեցություն ունեն հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության կիրառման, ինչպես նաև ակտիվների, պարտավորությունների, եկամտի և ծախսի ներկայացված գումարների վրա: Փաստացի արդյունքները կարող են տարբերվել այդ գնահատումներից:

Գնահատումներն ու համապատասխան ենթադրությունները շարունակաբար վերանայվում են: Հաշվապահական գնահատումների վերանայումները ճանաչվում են այն ժամանակաշրջանում որում վերանայվել են և այն ապագա ժամանակաշրջաններում, որոնց վրա կարող են ազդեցություն ունենալ:

Այն ենթադրությունների և գնահատումների հետ կապված անորոշությունների վերաբերյալ տեղեկատվությունը, որոնք ենթադրում են հաջորդ ֆինանսական տարում էական ճշգրտում առաջացնելու ռիսկ, ներկայացված է հետևյալ ծանոթագրություններում.

- Ծանոթագրություն 2 (ե) – հանքաքարի պաշարներ և լիցենզիայի գործողության երկարաձգում,
- Ծանոթագրություն 18 – կանխավճարի տեսքով կատարված ֆինանսական ծախսերին փոխանցված դուստ կազմակերպության բաժնետոմսերի իրական արժեք,
- Ծանոթագրություն 23 – պահուստներ:

(ե) Հանքաքարի պաշարներ

Թեղուտի հանքավայրի հանքաքարի առաջին գնահատումը կատարել է ԽՍՀՄ Պաշարների պետական կոմիտեն 1991թ-ին: Կոմիտեի գնահատմամբ հանքաքարի պաշարները կազմել են մոտավորապես 454 միլիոն տոննա, որում պղնձի միջին պարունակությունը կազմել է 0.35%, իսկ մոլիբդենի միջին պարունակությունը՝ 0.022%:

Հանքավայրի հանքաքարի ընդհանուր պաշարների մոտ 35%-ի գնահատումները վերագնահատվել են և հանքի շահագործման առաջին փուլի պլանը մշակվել է 2011թ-ին՝ Strathcona Mineral Services Limited կողմից օգտակար հանածոների գնահատման և հաշվետվությունների ներկայացման միջազգային ստանդարտների համաձայն, որի արդյունքներն հետևյալն են (միլիոն տոննայով)՝ 103.5 - չափված (measured), 31.9 - ենթադրվող (indicated), 27.5 - նախնական գնահատված (inferred): Գնահատման և շահագործման պլանի առաջին փուլը ենթադրում է 95.4 միլիոն տոննա հանքաքարի արդյունահանում մինչև 2027թ., որում պղնձի միջին պարունակությունը կկազմի 0.34% և մոլիբդենի միջին պարունակությունը՝ 0.010%: Հանքաքարի մնացած պաշարների համար պետք է մշակվեն գնահատման և շահագործման պլաններ, երբ շահագործման առաջին փուլը մոտենա իր ավարտին:

Հանքաքարի պաշարների քանակությունները գնահատելիս առկա են մի շարք անորոշություններ, ներառյալ Ընկերության վերահսկողության ներքո չգտնվող բազմաթիվ գործոններ: Հանքաքարի պաշարների գնահատումները հիմնված են հորատանցքերի և այլ հանքանցքերի հանքաքարի նմուշներում բաղկացուցչի պարունակության ինժեներական գնահատումների վրա: Բացի այդ, որոշակի մետաղի շուկայական արժեքի նվազումը կարող է հանգեցնել նրան, որ հանքայնացման ցածր աստիճան ունեցող հանքաքարի որոշ պաշարներ կարող են դիտվել տնտեսապես ոչ նպատակահարմար հանքավայրի հետագա շահագործման համար: Ավելին, գործունեության իրականացման և բնօգտագործման թույլտվությունների առկայությունը, գործառնական և կապիտալ ծախսերի փոփոխությունները և այլ գործոնները կարող են էական ազդեցություն ունենալ Ընկերության գնահատումների վրա:

Խումբը գործում է Թեղուտի պղնձ-մոլիբդենային հանքավայրի վերահսկման և շահագործման Լիցենզիայի շրջանակներում, որի գործողության ժամկետը լրանում է 2026թ-ին: Սույն համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստելիս ղեկավարությունը ենթադրել է, որ Լիցենզիայի ժամկետը կերկարաձգվի 2026թ-ից հետո: Այս ենթադրությունը հիմնված է ՀՀ օրենսդրության դրույթների վրա, համաձայն որի լիցենզիան կարող է երկարաձգվել, եթե տեղի չեն ունեցել լիցենզիայով նախատեսված պարտավորությունների էական խախտումներ լիցենզիայի գործողության ժամկետի ընթացքում:

Խումբը հանքաքարի պաշարների վերը նշված իր գնահատումներն օգտագործում է հիմնական միջոցների, հանքարդյունաբերական գույքի և ոչ նյութական ակտիվների արժեզրկումը և օգտակար ծառայության ժամկետները գնահատելիս:

(զ) Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության փոփոխություններ

2011թ. հունվարի 1-ից Խումբը փոփոխություն կատարեց պաշարների հաշվառմանը վերաբերող իր հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունում: Դուստր կազմակերպությունը պաշարների սկզբնական արժեքը չափում է «Առաջինը մուտք՝ առաջին ելք» սկզբունքով: Քանի որ Խումբն օգտագործում էր միջին կշռված արժեքի բանաձևը, ապա Դուստր կազմակերպության պաշարների սկզբնական արժեքը նախկինում վերաչափվում էր համախմբման նպատակների համար: Հաշվի առնելով Դուստր կազմակերպության գործունեության աճող կարևորությունը՝ Խմբի գործառնություններում և Խմբում պաշարների հաշվառման համար մեկ միասնական մոտեցում կիրառելու նպատակով՝ 2011թ. հունվարի 1-ից Խումբը կիրառում է «Առաջինը մուտք՝ առաջինը ելք» սկզբունքը պաշարների սկզբնական արժեքը չափելու համար:

Համադրելի տեղեկատվությունը չի վերաներկայացվել, քանի որ հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունում նշված փոփոխությունն էական ազդեցություն չի ունեցել համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններում ներկայացված յուրաքանչյուր ժամանակաշրջանի համադրելի տեղեկատվության վրա:

3 Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականություն

Ստորև ներկայացված հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունը կիրառվել է հետևողականորեն սույն համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններում ներկայացված բոլոր ժամանակաշրջանների համար, բացառությամբ ծանոթագրություն 2 (զ) կետում ներկայացվածի, որը վերաբերում է հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության փոփոխություններին:

(ա) Համախմբման հիմունքներ

(i) Դուստր ընկերություններ

Դուստր ընկերությունները Խմբի կողմից վերահսկվող ընկերություններ են: Դուստր ընկերությունների ֆինանսական հաշվետվությունները ներառվում են համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններում՝ վերահսկումը սկսելու պահից մինչև վերահսկման դադարեցումը: Դուստր ընկերությունների կողմից կիրառվող հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունում անհրաժեշտության դեպքում կատարվում են փոփոխություններ՝ Խմբի կողմից ընդունված քաղաքականության հետ համապատասխանությունն ապահովելու նպատակով:

(ii) Համախմբման ընթացքում բացառվող գործառնություններ

Համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստելիս բացառվում են ներխմբային հաշվարկների մնացորդներն ու գործառնությունները, ինչպես նաև ներխմբային գործառնություններից առաջացող ցանկացած չիրացված եկամուտները և ծախսերը:

(iii) Արտարժույթով գործարքներ

Արտարժույթով իրականացվող գործարքները փոխարկվում են Խմբի համապատասխան ֆունկցիոնալ արժույթի գործարքների օրվա դրությամբ սահմանված փոխարժեքներով: Հաշվետու ամսաթվի դրությամբ արտարժույթով արտահայտված դրամային ակտիվները և պարտավորությունները վերափոխարկվում են ֆունկցիոնալ արժույթի այդ օրվա դրությամբ սահմանված փոխարժեքով: Դրամային միավորների գծով արտարժույթով իրականացված գործարքներից շահույթը կամ վնասը հանդիսանում է հաշվետու ժամանակաշրջանի սկզբի

դրույթամբ ֆունկցիոնալ արժույթով արտահայտված, արդյունավետ տոկոսադրույքով և ժամանակաշրջանի ընթացքում վճարումներով ճշգրտված ամորտիզացված արժեքի ու արտարժույթով արտահայտված և հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ գործող փոխարժեքով փոխարկված ամորտիզացված արժեքի տարբերությունը:

Սկզբնական արժեքով չափվող արտարժույթով արտահայտված ոչ դրամային միավորները փոխարկվում են ֆունկցիոնալ արժույթի գործարքի օրվա դրությամբ սահմանված փոխարժեքով: Վերափոխարկումներից առաջացած արտարժույթային տարբերությունները ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում:

(բ) Ֆինանսական գործիքներ

(i) Ոչ ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ

Ոչ ածանցյալ ֆինանսական գործիքները ներառում են առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքերը, դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները, վարկերը և փոխառությունները, առևտրական և այլ կրեդիտորական պարտքերը:

Խումբը փոխառությունները և դեբիտորական պարտքերն ու ավանդները սկզբնապես ճանաչում է դրանց առաջացման օրը: Բոլոր այլ ֆինանսական ակտիվների սկզբնական ճանաչումը տեղի է ունենում առք ու վաճառքի օրը, երբ Խումբը դառնում է գործիքի պայմանագրային դրույթների կողմ:

Խումբն ապաճանաչում է ֆինանսական ակտիվը, երբ ֆինանսական ակտիվից առաջացող դրամական հոսքերի նկատմամբ պայմանագրային իրավունքները կորցնում են իրենց ուժը, կամ երբ փոխանցում է ֆինանսական ակտիվից դրամական հոսքերի ստացման պայմանագրային իրավունքներն այնպիսի գործարքում, որում փոխանցվում են ֆինանսական ակտիվի սեփականության հետ կապված, ըստ էության, բոլոր ռիսկերն ու հատույցները: Մասնակցությունը փոխանցված ակտիվում, որն առաջացել կամ պահպանվել է Խմբի կողմից, ճանաչվում է որպես առանձին ակտիվ կամ պարտավորություն:

Ֆինանսական ակտիվները և պարտավորությունները հաշվանցվում են՝ ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում արտացոլվելով զուտ գումարով, միայն այն դեպքում, եթե Խումբն ունի ճանաչված գումարները հաշվանցելու իրավաբանորեն ամրագրված իրավունք, ինչպես նաև հաշվարկը զուտ հիմունքով իրականացնելու կամ միաժամանակ ակտիվն իրացնելու և պարտավորությունը մարելու մտադրություն:

Խումբը դասում է ոչ ածանցյալ ֆինանսական ակտիվները փոխառությունների և դեբիտորական պարտքերի դասակարգին:

Փոխառություններ և դեբիտորական պարտքեր

Փոխառությունները և դեբիտորական պարտքերն իրենցից ներկայացնում են ֆիքսված կամ որոշելի վճարումներով ակտիվներ, որոնք գնանշված չեն գործող շուկայում: Այս ակտիվներն ի սկզբանե ճանաչվում են իրական արժեքով՝ գումարած գործարքին ուղղակիորեն վերագրելի բոլոր ծախսերը: Սկզբնական ճանաչումից հետո փոխառությունները և դեբիտորական պարտքերը չափվում են ամորտիզացված արժեքով՝ կիրառելով արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդը՝ հանած արժեզրկումից կորուստները:

Փոխառություններ և դեբիտորական պարտքեր դասակարգը ներառում է ակտիվների հետևյալ դասերը՝ առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքերը (ծանոթագրություն 17), կապակցված կողմերին տրված փոխառությունները ու դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները (ծանոթագրություն 19):

Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ

Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ են համարվում դրամական միջոցների մնացորդները, ցպահանջ ավանդները և բարձր իրացվելի ներդրումները, որոնց ժամկետայնությունը սկզբնական ճանաչման պահին կազմում է երեք ամիս կամ պակաս:

(ii) Ոչ ածանցյալ ֆինանսական պարտավորություններ

Բոլոր ֆինանսական պարտավորությունների սկզբնական ճանաչումը տեղի է ունենում առք ու վաճառքի օրը, երբ Խումբը դառնում է գործիքի պայմանագրային դրույթների կողմ:

Խումբն ապաճանաչում է ֆինանսական պարտավորությունը, երբ պայմանագրում նշված պարտականությունը կատարվում է կամ չեղյալ է համարվում կամ ուժը կորցնում է:

Ֆինանսական ակտիվները և պարտավորությունները հաշվանցվում են՝ ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում արտացոլվելով զուտ գումարով, միայն այն դեպքում, եթե Խումբն ունի ճանաչված գումարները հաշվանցելու իրավաբանորեն ամրագրված իրավունք, ինչպես նաև հաշվարկը զուտ հիմունքով իրականացնելու կամ միաժամանակ ակտիվն իրացնելու և պարտավորությունը մարելու մտադրություն:

Խումբը ոչ ածանցյալ ֆինանսական պարտավորությունները դասակարգում է այլ ֆինանսական պարտավորությունների դասին: Այս ֆինանսական պարտավորությունների սկզբնական ճանաչումը տեղի է ունենում իրական արժեքով՝ հանած գործարքին ուղղակիորեն վերագրելի բոլոր ծախսերը: Սկզբնական ճանաչումից հետո այս ֆինանսական պարտավորությունները չափվում են ամորտիզացված արժեքով՝ կիրառելով արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդը:

Այլ ֆինանսական պարտավորությունները ներառում են վարկերը և փոխառությունները, առևտրական և այլ կրեդիտորական պարտքերը:

(iii) Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ

Ածանցյալ գործիքները սկզբնապես ճանաչվում են իրական արժեքով, գործարքին վերագրելի բոլոր ծախսերը ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում կատարվելու ժամանակ: Սկզբնական ճանաչումից հետո ածանցյալ գործիքները չափվում են իրական արժեքով, որի փոփոխությունները ճանաչվում են անմիջապես շահույթում կամ վնասում:

Պարունակվող ածանցյալ գործիքներն առանձնացվում են հիմնական պայմանագրից և հաշվառվում են առանձին, եթե պարունակվող ածանցյալ գործիքի տնտեսական բնութագրերը և ռիսկերը սերտորեն կապված չեն հիմնական պայմանագրի տնտեսական բնութագրերի և ռիսկերի հետ, առանձին գործիքը, որի պայմանները նման են պարունակվող ածանցյալ գործիքի պայմաններին, կբավարարեր ածանցյալ գործիքի սահմանմանը, իսկ բաղադրյալ գործիքը չի չափվում իրական արժեքով շահույթի կամ վնասի միջոցով: Առանձնացվող պարունակվող ածանցյալ գործիքների իրական արժեքի փոփոխությունները ճանաչվում են անմիջապես շահույթում կամ վնասում:

(iv) Բաժնետիրական կապիտալ

Սովորական բաժնետոմսեր

Սովորական բաժնետոմսերը դասակարգվում են որպես սեփական կապիտալ: Սովորական բաժնետոմսերի թողարկմանն ուղղակիորեն վերագրելի լրացուցիչ ծախսումները ճանաչվում են որպես սեփական կապիտալի նվազում՝ առանց հաշվի առնելու հարկային հետևանքները:

(գ) Հիմնական միջոցներ

(i) Դանաչում և չափում

Հիմնական միջոցների միավորները չափվում են սկզբնական արժեքով՝ հանած կուտակված մաշվածությունը և արժեզրկումից կորուստները:

Սկզբնական արժեքը ներառում է հիմնական միջոցների ձեռքբերմանն ուղղակիորեն վերագրելի ծախսումները: Սեփական ուժերով կառուցված ակտիվների սկզբնական արժեքը ներառում է նյութերի արժեքը, ուղղակի աշխատուժի գծով ծախսերը, ակտիվն իր նպատակային օգտագործման համար աշխատանքային վիճակի բերելու հետ անմիջականորեն կապված ցանկացած այլ ծախսումները, ակտիվի ապատեղակայման և քանդման ծախսերը, տեղանքի վերականգնման ծախսերը, ինչպես նաև կապիտալացված փոխառության ծախսումները: Ձեռք բերված համակարգչային ծրագիրը, որը հանդիսանում է համապատասխան սարքավորման ֆունկցիոնալության անբաժանելի մասը, կապիտալացվում է որպես սարքավորման մաս:

Երբ հիմնական միջոցի միավորը բաղկացած է օգտակար ծառայության տարբեր ժամկետ ունեցող խոշոր բաղկացուցիչներից, այդ բաղկացուցիչները հաշվառվում են որպես հիմնական միջոցների առանձին միավորներ (հիմնական բաղկացուցիչներ):

Հիմնական միջոցի միավորի օտարումից ստացված շահույթը կամ վնասը որոշվում են համեմատելով օտարումից ստացված մուտքերը հիմնական միջոցի հաշվեկշռային արժեքի հետ և ճանաչվում են զուտ հիմունքով «Այլ եկամուտ» կամ «Այլ ծախսեր» հոդվածում՝ շահույթում կամ վնասում:

(ii) Հետագա ծախսումներ

Հիմնական միջոցների բաղկացուցչի փոխարինման ծախսերը ճանաչվում են միավորի հաշվեկշռային արժեքում, երբ հավանական է, որ Խումբ կհոսեն այդ միավորի հետ կապված ապագա տնտեսական օգուտները, և վերջինիս արժեքը հնարավոր կլինի արժանահավատորեն չափել: Փոխարինվող բաղկացուցչի հաշվեկշռային արժեքն ապաճանաչվում է: Հիմնական միջոցների ամենօրյա սպասարկման ծախսումները ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում՝ առաջանալուն պես:

(iii) Մաշվածություն

Մաշվածությունը հաշվարկվում է ակտիվի սկզբնական արժեքի հիման վրա՝ հանած դրա մնացորդային արժեքը: Առանձին ակտիվների էական բաղկացուցիչները գնահատվում են, և եթե բաղկացուցչի օգտակար ծառայության ժամկետը տարբերվում է ակտիվի մնացած մասերի օգտակար ծառայության ժամկետից, ապա այդ բաղկացուցչի մաշվածությունն առանձին է հաշվարկվում:

Մաշվածությունը ճանաչվում է շահույթում կամ վնասում՝ կիրառելով գծային մեթոդը հիմնական միջոցների յուրաքանչյուր մասի օգտակար ծառայության գնահատված ժամկետի ընթացքում, քանի որ այս մեթոդն առավել ճիշտ է արտացոլում ակտիվի հետ կապված ապագա տնտեսական օգուտների օգտագործման մոդելը: Հողատարածքի գծով մաշվածություն չի հաշվարկվում:

Օգտակար ծառայության գնահատված ժամկետներն ընթացիկ և համադրելի ժամանակաշրջանների համար հետևյալն են.

- շենքեր 20-50 տարի
- մեքենա-սարքավորումներ 2-20 տարի
- փոխադրամիջոցներ 5-10 տարի
- տնտեսական գույք 5-10 տարի

Հիմնական միջոցների մաշվածության հաշվարկի մեթոդները, օգտակար ծառայության ժամկետները և մնացորդային արժեքները վերանայվում են յուրաքանչյուր ֆինանսական տարվա վերջում և անհրաժեշտության դեպքում՝ ճշգրտվում:

(դ) Ոչ նյութական ակտիվներ

Խմբի կողմից ձեռք բերված ոչ նյութական ակտիվները, որոնք ունեն օգտակար ծառայության սահմանափակ ժամկետ, չափվում են սկզբնական արժեքով՝ հանած կուտակված ամորտիզացիան և կուտակված արժեզրկումից կորուստները:

(i) Հետագա ծախսումներ

Հետագա ծախսումները կապիտալացվում են միայն այն ժամանակ, երբ դրանք ավելացնում են այն առանձին ակտիվի հետ կապված ապագա տնտեսական օգուտները, որին վերաբերում են: Բոլոր այլ ծախսումները, ներառյալ Խմբի ներսում ստեղծված գույվիլը և ֆիրմային անվանումները, ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում՝ առաջանալուն պես:

(ii) Ամորտիզացիա

Ամորտիզացիան հաշվարկվում է ակտիվի սկզբնական արժեքի կամ սկզբնական արժեքը փոխարինող այլ գումարի գծով՝ հանած դրա մնացորդային արժեքը:

Ամորտիզացիան ճանաչվում է շահույթում կամ վնասում՝ կիրառելով գծային մեթոդը ոչ նյութական ակտիվի օգտակար ծառայության գնահատված ժամկետի ընթացքում, քանի որ այս մեթոդն առավել ճիշտ է արտացոլում ակտիվի հետ կապված ապագա տնտեսական օգուտների օգտագործման մոդելը: Օգտակար ծառայության գնահատված ժամկետներն ընթացիկ և համադրելի ժամանակաշրջանների համար հետևյալն են.

- համակարգչային ծրագրեր 10 տարի
- լիցենզիաներ լիցենզիայի գործողության ժամկետը
- այլ ոչ նյութական ակտիվներ 5-10 տարի

Ամորտիզացիայի հաշվարկի մեթոդները, օգտակար ծառայության ժամկետները և մնացորդային արժեքները վերանայվում են յուրաքանչյուր ֆինանսական տարվա վերջում և անհրաժեշտության դեպքում՝ ճշգրտվում:

(ե) Վարձակալված ակտիվներ

Այն վարձակալությունը, որի դեպքում Խմբին են փոխանցվում ակտիվի սեփականության հետ կապված գրեթե բոլոր ռիսկերն ու օգուտները, հանդիսանում է ֆինանսական վարձակալություն: Սկզբնական ճանաչման պահին ֆինանսական վարձակալությամբ ձեռք բերված ակտիվները չափվում են իրական արժեքից և նվազագույն վարձակալական վճարների ներկա արժեքից նվազագույնով: Սկզբնական ճանաչումից հետո ակտիվը հաշվառվում է տվյալ ակտիվի նկատմամբ կիրառելի հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության համաձայն:

Վարձակալության մյուս տեսակները հանդիսանում են գործառնական վարձակալություն, և այդ վարձակալության պայմաններով վարձակալված ակտիվները չեն ճանաչվում Խմբի ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում:

(զ) Հանքարդյունաբերական գույք

Հանքարդյունաբերական գույքը ներկայացված է սկզբնական արժեքով՝ հանած կուտակված մաշվածությունը և արժեզրկումից կորուստները: Սկզբնական արժեքը ներառում է վերադասակարգված հետազոտման ու գնահատման ակտիվները, տեղանքի վերականգնման և մակաբացման ու հանքաքարի արդյունահանման նախապատրաստման աշխատանքներին ուղղակիորեն վերագրելի ծախսումները:

Հանքարդյունաբերական գույքի մաշվածությունը հաշվարկվում է կիրառելով արդյունքի միավորի մեթոդը, հիմք ընդունելով տնտեսապես փոխհատուցելի գնահատված պաշարները, որոնց վերաբերում են, կամ որոնք դուրս են գրվում գույքի չօգտագործման դեպքում:

(է) Պաշարներ և վաճառքի ինքնարժեք

Պաշարները չափվում են սկզբնական արժեքից և իրացման գուտ արժեքից նվազագույնով: Պաշարների սկզբնական արժեքը հաշվառվում է «առաջին մուտք, առաջին ելք» և ներառում է պաշարների ձեռք բերման, արտադրման կամ մշակման ծախսումները, ինչպես նաև պաշարները ներկա գտնվելու վայր ու ներկա վիճակի բերելու հետ կապված ծախսումները: Սեփական ուժերով պատրաստված պաշարների և անավարտ արտադրանքի սկզբնական արժեքը ներառում է արտադրական վերադիր ծախսերի համապատասխան մասը՝ ելնելով սովորական արտադրական հզորությունից:

Իրացման գուտ արժեքը սովորական գործունեության ընթացքում վաճառքի գնահատվող գինն է՝ հանած ավարտի հասցման և վաճառքը կազմակերպելու համար անհրաժեշտ ծախսերը:

Խմբի պղնձի խտանյութի գնման պայմանագրերը սովորաբար նախատեսում են նախնական վճարումներ, ինչպես նշված է առանձին պայմանագրերում՝ հիմք ընդունելով նմուշների հետազոտության նախնական արդյունքները և մետաղի պատմական արժեքնշված գները: Վերջնահաշվարկը կատարվում է ելնելով մետաղի շուկայական գներից, որոնք միջինացված են գնանշման որոշակի ապագա ժամանակահատվածի համար: Որպես կանոն, պղնձի խտանյութի համար գնանշման ապագա ժամանակաշրջանը կազմում է երկուսից չորս ամիս՝ փոխադրման ամսաթվից հետո:

Խմբի՝ պայմանականորեն գնանշվող գնման պայմանագրերը ներառում են պարունակվող ածանցյալ գործիքներ, որոնք, սպրանքի գնմանն առնչություն չունենալու պատճառով, պետք է առանձնացվեն հիմնական պայմանագրից՝ հաշվապահական հաշվառման նպատակների համար: Պարունակվող ֆինանսական գործիքը, որն իրենից ներկայացնում է ապագա գնի վրա հիմնված վերջնական հաշվարկային գինը, ֆինանսական վիճակի մասին

հաշվետվությունում գրանցվում է որպես կրեդիտորական պարտք կամ վճարված կանխավճար և յուրաքանչյուր ժամանակաշրջանում վերագնահատվում է (իրական արժեք) վաճառքի ինքնարժեքի միջոցով՝ հաշվի առնելով ապրանքի ֆորվարդային կորը մինչև վերջնահաշվարկի ամսաթիվը:

(ը) Արժեզրկում

(i) Ոչ ածանցյալ ֆինանսական ակտիվներ

Ֆինանսական ակտիվը գնահատվում է յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ՝ արժեզրկման անկողմնակալ վկայություն հայտնաբերելու նպատակով: Ֆինանսական ակտիվը համարվում է արժեզրկված, եթե անկողմնակալ վկայությունը ցույց է տալիս, որ ակտիվի սկզբնական ճանաչումից հետո տեղի է ունեցել կորստի դեպք, և այդ կորստի դեպքը բացասական ազդեցություն է ունեցել տվյալ ֆինանսական ակտիվի ապագա գնահատված դրամական հոսքերի վրա, որը հնարավոր է արժանահավատորեն գնահատել:

Ֆինանսական ակտիվների արժեզրկման անկողմնակալ վկայությունը կարող է ներառել պարտականությունների չկատարումը կամ վճարումների հետաձգումը պարտապանի կողմից, Խմբին վճարվելիք գումարի պայմանների այնպիսի վերանայում, որը Խումբն այլ հանգամանքներում չէր դիտարկի, պարտապանի կամ թողարկողի սնանկացման հայտանիշները, փոխառուների վճարումների կարգավիճակի բացասական փոփոխությունները կամ տնտեսական պայմանները, որոնք փոխկապակցված են պարտավորությունների չկատարման հետ:

Փոխառություններ և դեբիտորական պարտքեր

Խումբը դիտարկում է փոխառությունների և դեբիտորական պարտքերի արժեզրկման վկայությունն անհատական և խմբային հիմունքներով: Բոլոր առանձին վերցված նշանակալի փոխառությունները և դեբիտորական պարտքերը գնահատվում են արժեզրկման տեսանկյունից՝ անհատական հիմունքով: Եթե բոլոր առանձին վերցված նշանակալի փոխառությունների և դեբիտորական պարտքերի արժեզրկման առանձին վկայություն չի հայտնաբերվում, ապա դրանք գնահատվում են հավաքական հիմունքով՝ տեղի ունեցած, սակայն չբացահայտված արժեզրկման վկայություն հայտնաբերելու նպատակով: Փոխառությունները և դեբիտորական պարտքերը, որոնք առանձին վերցված նշանակալի չեն, գնահատվում են արժեզրկման տեսանկյունից հավաքական հիմունքով՝ խմբավորելով ռիսկի համանման բնութագրերով վարկերը և դեբիտորական պարտքերը:

Հավաքական արժեզրկումը գնահատելիս Խումբը դիտարկում է պարտականությունների չկատարման նախկինում առկա միտումները, մարումների ժամկետները, կրած վնասի գումարը, որոնք ճշգրտվում են հաշվի առնելով ղեկավարության դատողությունները, թե արդյոք ներկա տնտեսական և վարկավորման պայմանները թույլ են տալիս, որպեսզի փաստացի վնասն ավել կամ պակաս լինի նախկինում առկա միտումներով առաջարկվողներից:

Ամորտիզացված արժեքով չափվող ֆինանսական ակտիվի արժեզրկումից կորուստը հաշվարկվում է որպես ակտիվի հաշվեկշռային արժեքի և այդ ակտիվի սկզբնական արդյունավետ տոկոսադրույքով զեղչված դրամական միջոցների գնահատված ապագա հոսքերի ներկա արժեքի միջև տարբերություն: Կորստի գումարը ճանաչվում է շահույթում կամ վնասում և արտացոլվում է պահուստային հաշվում՝ փոխառությունների և դեբիտորական պարտքերի դիմաց: Խումբը շարունակում է ճանաչել արժեզրկված ակտիվի գծով տոկոսները զեղչի վերականգնման միջոցով: Եթե հետագայում տեղի ունեցած դեպքը հանգեցնում է արժեզրկումից կորստի գումարի նվազեցմանը, ապա արժեզրկումից կորստի գումարի նվազեցումը հակադարձվում է շահույթի կամ վնասի միջոցով:

(ii) Ոչ ֆինանսական ակտիվներ

Խմբի ոչ ֆինանսական ակտիվների հաշվեկշռային արժեքը, բացառությամբ պաշարների և հետաձգված հարկային ակտիվների, վերանայվում է յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ՝ որոշելու արդյոք առկա է որևէ հայտանիշ, ըստ որի ակտիվը կարող է արժեզրկված համարվել: Եթե որևէ այդպիսի հայտանիշ առկա է, ապա գնահատվում է ակտիվի փոխհատուցվող գումարը: Արժեզրկումից կորուստ ճանաչվում է, երբ ակտիվի կամ նրա դրամաստեղծ միավորի հաշվեկշռային արժեքը գերազանցում է նրա գնահատված փոխհատուցվող գումարը:

Ակտիվի կամ դրամաստեղծ միավորի փոխհատուցվող գումարը որոշվում է որպես հետևյալ երկու մեծություններից առավելագույնը. օգտագործման արժեք և իրական արժեք՝ հանած վաճառքի ծախսերը: Օգտագործման արժեքը գնահատելիս դրամական միջոցների գնահատված ապագա հոսքերը զեղչվում են մինչև վերջիններիս ներկա արժեքը՝ օգտագործելով մինչև հարկումը զեղչման այն դրույքը, որն արտացոլում է ժամանակի մեջ դրամի արժեքի տվյալ շուկայի ներկա գնահատականը և այդ ակտիվին կամ դրամաստեղծ միավորին բնորոշ ռիսկերը: Արժեզրկման ստուգման նպատակով ակտիվները, որոնց արժեզրկումը հնարավոր չէ գնահատել անհատական հիմունքով, խմբավորվում են ակտիվների փոքրագույն խմբերի, որոնք շարունակական օգտագործման արդյունքում առաջացնում են այլ ակտիվներից կամ ակտիվների խմբերից կամ դրամաստեղծ միավորից մեծապես անկախ դրամական միջոցների ներհոսքեր:

Կորպորատիվ ակտիվները բաշխվում են դրամաստեղծ միավորին խելամիտ և հետևողական հիմունքով և ստուգվում են արժեզրկման տեսանկյունից՝ որպես այն դրամաստեղծ միավորի արժեզրկման ստուգման մաս, որին բաշխվում են:

Արժեզրկումից կորուստները ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում: Դրամաստեղծ միավորների գծով ճանաչված արժեզրկումից կորուստները համամասնորեն բաշխվում են դրամաստեղծ միավորի (դրամաստեղծ միավորների խմբի) կազմի մեջ մտող ակտիվների հաշվեկշռային արժեքները նվազեցնելու համար:

Նախորդ ժամանակաշրջաններում ճանաչված արժեզրկումից կորուստները գնահատվում են յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ՝ բացահայտելու, թե առկա է արդյոք որևէ հայտանիշ, ըստ որի արժեզրկումից կորուստը հնարավոր է, որ այլևս գոյություն չունի կամ նվազել է: Արժեզրկումից կորուստը հակադարձվում է, եթե փոխվել են փոխհատուցվող գումարը որոշելու համար օգտագործվող գնահատումները: Արժեզրկումից կորուստը հակադարձվում է միայն այն չափով, որ ակտիվի հաշվեկշռային արժեքը չգերազանցի այն հաշվեկշռային արժեքը, որը որոշված կլիներ, առանց համապատասխան մաշվածության կամ ամորտիզացիայի, եթե արժեզրկումից կորուստ ճանաչված չլիներ:

(թ) Աշխատակիցների հատուցումներ

Աշխատակիցների կարճաժամկետ հատուցումների գծով պարտականությունները չափվում են առանց զեղչման և ծախսագրվում են համապատասխան ծառայությունը մատուցելուց հետո: Պարտավորությունը ճանաչվում է այն գումարի չափով, որն ակնկալվում է վճարել կարճաժամկետ դրամական պարգևավճարների կամ շահույթի բաշխման պլանների համաձայն, եթե Խումբն ունի ներկա իրավական կամ կառուցողական պարտականություն այդ գումարը վճարել որպես անցյալ ծառայության արդյունք և կարող է արժանահավատորեն գնահատել պարտականությունը:

Խումբը հատկացումներ է կատարում Հայաստանի պետական կենսաթոշակային հիմնադրամին հոգուտ իր աշխատակիցների: Այդ հատկացումները ծախսագրվում են կատարվելու ժամանակաշրջանում:

(ժ) Պահուստներ

Պահուստը ճանաչվում է, երբ Խումբը՝ որպես անցյալ դեպքերի արդյունք, ունի ընթացիկ իրավական կամ կառուցողական պարտավորություն, որը հնարավոր է արժանահավատորեն գնահատել, և հավանական է, որ այդ պարտավորությունը մարելու նպատակով կպահանջվի տնտեսական օգուտների արտահոսք: Պահուստները որոշվում են ակնկալվող դրամական միջոցների ապագա հոսքերը զեղչելով հարկումից առաջ այն դրույքով, որն արտացոլում է տվյալ շուկայում դրամի ժամանակային արժեքը և այդ պարտավորությանը հատուկ ռիսկերը: Չեղչի վերականգնումը ճանաչվում է որպես ֆինանսական ծախս:

(i) Տեղանքի վերականգնում

Խմբի բնապահպանության քաղաքականության և կիրառելի օրենսդրական պահանջների համաձայն տեղանքի վերականգնման ու ծառատունկի գծով ճանաչվում է պահուստ բաց եղանակով հանքավայրի շահագործման, հանքաքարի թափոնների կուտակման, ենթակառուցվածքների և հանքավայրի տարածքում պոչամբարի ու գործարանի կառուցման հետ կապված: Համապատասխան ակտիվը ճանաչվում է հիմնական միջոցներում կամ հանքարդյունաբերական գույքում:

Տեղանքի վերականգնման ապագա գնահատված ծախսերը վերանայվում են տարեկան կտրվածքով և փոփոխվում են ըստ անհրաժեշտության: Ապագա գնահատված ծախսերի, վերականգնման ժամկետների կամ կիրառվող զեղչի դրույքի փոփոխություններն ավելացվում կամ նվազեցվում են համապատասխան ակտիվի սկզբնական արժեքից:

(ի) Հասույթ

(i) Վաճառված ապրանքներ

Բնականոն գործունեության ընթացքում ապրանքների վաճառքից ստացված հասույթը չափվում է ստացված կամ ստացվելիք հատուցման իրական արժեքով՝ առանց վերադարձումների, առևտրային զեղչերի և իջեցումների: Հասույթը ճանաչվում է համոզիչ վկայության առկայության դեպքում, սովորաբար վաճառքի իրագործված պայմանագրի տեսքով, համաձայն որի գնորդին են փոխանցվել ապրանքների սեփականության հետ կապված զգալի ռիսկերը և հատույցները, հատուցման ստացումը հավանական է, հնարավոր է արժանահավատորեն չափել գործարքի հետ կապված ծախսերը ու ապրանքների հնարավոր վերադարձը, չի դիտվում շարունակական մասնակցություն ապրանքների կառավարմանը և հնարավոր է արժանահավատորեն չափել հասույթի գումարը: Եթե գոյություն ունի հավանականություն, որ կտրամադրվեն զեղչեր և գումարը հնարավոր կլինի արժանահավատորեն չափել, ապա զեղչը ճանաչվում է որպես հասույթի նվազեցում՝ վաճառքի ճանաչման պահին:

Սև պղնձի վաճառքին վերաբերող ռիսկերի և հատույցների փոխանցումը տեղի է ունենում ապրանքը Ալավերդիում վաճառողի պահեստում բեռնելուց, կշռելուց և տարաները կնքելուց հետո:

Խմբի սև պղնձի վաճառքի պայմանագրերը սովորաբար նախատեսում են պայմանական վճարումներ, ինչպես նշված է անհատական վաճառքի պայմանագրերում՝ հիմք ընդունելով նմուշների հետազոտության նախնական արդյունքները և մետաղի նախորդ ժամանակաշրջանների գնանշված գները: Վերջնահաշվարկը կատարվում է ելնելով մետաղի շուկայական գներից, որոնք միջինացված են գնանշման որոշակի ապագա ժամանակաշրջանի համար: Որպես կանոն, պղնձի համար գնանշման ապագա ժամանակաշրջանը կազմում է մինչև երկու ամիս՝ գնորդին ապրանքների սեփականության հետ կապված ռիսկերը և հատույցները փոխանցելուց հետո:

Խմբի պայմանականորեն գնանշվող վաճառքի պայմանագրերը ներառում են պարունակվող ածանցյալ գործիքներ, որոնք, ապրանքի վաճառքին առնչություն չունենալու պատճառով, պետք է առանձնացվեն հիմնական պայմանագրից՝ հաշվապահական հաշվառման նպատակների համար: Պարունակվող ֆինանսական գործիքը, որն իրենից ներկայացնում է ապագա գնի վրա հիմնված վերջնական հաշվարկային գինը, ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում գրանցվում է որպես դեբիտորական պարտք կամ ստացված կանխավճար և յուրաքանչյուր ժամանակաշրջանում վերագնահատվում է (իրական արժեք) հասույթի միջոցով՝ հաշվի առնելով ապրանքի ֆորվարդային կորը մինչև վերջնահաշվարկի ամսաթիվը:

(ii) Ծառայություններ

Մատուցված ծառայություններից ստացված հասույթը ճանաչվում է շահույթում կամ վնասում հաշվետու ամսաթվի դրությամբ գործարքի ավարտման աստիճանի չափով: Գործարքի ավարտման աստիճանը գնահատվում է ելնելով կատարված աշխատանքի ուսումնասիրության արդյունքներից:

(iii) Պետական շնորհներ

Պետական շնորհները սկզբնապես ճանաչվում են որպես հետաձգված եկամուտ իրական արժեքով, երբ առկա է հիմնավորված երաշխիք, որ դրանք կստացվեն և Խումբը կկատարի դրանց հետ կապված պայմանները: Այնուհետև, շնորհները կանոնավոր հիմունքով ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում որպես այլ եկամուտ ակտիվի օգտակար ծառայության ժամկետի ընթացքում: Շնորհները, որոնք փոխհատուցում են Խմբի ծախսերը, կանոնավոր հիմունքով ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում որպես այլ եկամուտ՝ այն նույն ժամանակաշրջաններում, որոնց ընթացքում ճանաչվում են համապատասխան ծախսերը:

(l) Այլ ծախսեր

(i) Վարձակալության գծով վճարներ

Գործառնական վարձակալության գծով կատարված վճարները ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում՝ կիրառելով գծային մեթոդը վարձակալության գործողության ժամկետի ընթացքում: Վարձակալության գծով ստացված խրախուսիչ գումարները ճանաչվում են որպես վարձակալության գծով կատարած ընդհանուր վճարների բաղկացուցիչ մաս՝ վարձակալության գործողության ժամկետի ընթացքում:

Ֆինանսական վարձակալության գծով կատարած նվազագույն վարձավճարները բաշխվում են ֆինանսական վճարի և չվճարված պարտավորության նվազեցման միջև: Ֆինանսական վճարը վարձակալության ժամկետի ընթացքում ըստ ժամանակաշրջանների բաշխվում է այնպես, որպեսզի ստացվի հաստատուն պարբերական տոկոսադրույք յուրաքանչյուր ժամանակաշրջանի պարտավորության մնացորդի նկատմամբ:

Պայմանական վարձավճարները հաշվառվում են՝ վերանայելով նվազագույն վարձավճարները վարձակալության գործողության մնացած ժամկետի ընթացքում, երբ պայմանականության հանգամանքն այլևս առկա չէ, և հաստատվել է վարձակալության գծով ճշգրտումը:

(ii) Սոցիալական ծախսումներ

Այն չափով որքանով սոցիալական ծրագրերին Խմբի հատկացումները ծառայում են հանրության շահերին և չեն սահմանափակվում Խմբի աշխատակիցներով, դրանք ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում՝ առաջանալուն պես:

(լս) Ֆինանսական եկամուտ և ծախսեր

Ֆինանսական եկամուտը ներառում է ներդրումների գծով տոկոսային եկամուտը և փոխարժեքային տարբերություններից ստացված շահույթը: Տոկոսային եկամուտը ճանաչվում է շահույթում կամ վնասում հաշվեգրվելուն պես՝ կիրառելով արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդը:

Ֆինանսական ծախսերը ներառում են փոխառությունների գծով տոկոսային ծախսերը, պահուստների գծով զեղչի վերականգնումը, փոխարժեքային տարբերություններից առաջացած վնասը և ֆինանսական ակտիվների գծով ճանաչված արժեզրկումից կորուստները:

Փոխառության ծախսումները, որոնք ուղղակիորեն վերագրելի չեն որակավորվող ակտիվի ձեռքբերմանը, կառուցմանը կամ արտադրությանը, ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում՝ կիրառելով արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդը:

Փոխարժեքային տարբերություններից առաջացած շահույթը և վնասը ներկայացվում են զուտ հիմունքով որպես ֆինանսական եկամուտ կամ ֆինանսական ծախս՝ կախված այն հանգամանքից, թե որ դիրքում է կատարվում արտադրության շարժը՝ զուտ շահույթի, թե՛ զուտ վնասի:

(ծ) Ծախսահարկ

Ծախսահարկը բաղկացած է ընթացիկ և հետաձգված հարկերից: Ընթացիկ և հետաձգված հարկերը ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում, բացառությամբ այն մասի, որը վերաբերում է ձեռնարկատիրական գործունեության միավորներին կամ ուղղակիորեն սեփական կապիտալում կամ այլ համապարփակ եկամտում ճանաչված տարրերին:

Ընթացիկ հարկը տարվա հարկվող եկամտի կամ վնասի գծով վճարման կամ ստացման ենթակա հարկի ակնկալվող գումարն է, որը հաշվարկվում է կիրառելով հարկերի այն դրույքները, որոնք ուժի մեջ են եղել կամ ըստ էության ուժի մեջ են եղել հաշվետու ամսաթվի դրությամբ և ներառում է նախորդ տարիների վճարման ենթակա հարկերի գծով կատարված ճշգրտումները:

Հետաձգված հարկը ճանաչվում է ֆինանսական հաշվետվությունների նպատակների համար օգտագործվող ակտիվների և պարտավորությունների հաշվեկշռային արժեքների և հարկային նպատակների համար օգտագործվող գումարների ժամանակավոր տարբերությունների գծով:

Հետաձգված հարկը չի ճանաչվում՝

- այն ժամանակավոր տարբերությունների համար, որոնք առաջանում են ակտիվների և պարտավորությունների սկզբնական ճանաչման հետ կապված այն գործարքում, որը չի հանդիսանում ձեռնարկատիրական գործունեության միավորում և որը ազդեցություն չունի հաշվապահական կամ հարկվող շահույթի կամ վնասի վրա,
- այն ժամանակավոր տարբերությունների համար, որոնք վերաբերում են դուստր կազմակերպություններում կատարած ներդրումներին, այնքանով, որքանով հավանական է, որ դրանք չեն հակադարձվի մոտ ապագայում:

Հետաձգված հարկի գումարը չափվում է՝ կիրառելով հարկերի այն դրույքները, որոնք ակնկալվում է, որ կկիրառվեն ժամանակավոր տարբերությունների նկատմամբ վերջիններս հակադարձելիս՝ հիմք ընդունելով այն օրենքների դրույքները, որոնք ուժի մեջ են եղել կամ ըստ էության ուժի մեջ են եղել հաշվետու ամսաթվի դրությամբ:

Հետաձգված հարկային ակտիվները և հետաձգված հարկային պարտավորությունները հաշվանցվում են, եթե Խումբն ունի ընթացիկ հարկային ակտիվներն ընթացիկ հարկային պարտավորությունների դիմաց հաշվանցելու իրավաբանորեն ամրագրված իրավունք և հետաձգված հարկային ակտիվներն ու հետաձգված հարկային պարտավորությունները վերաբերում են շահութահարկին, որը գանձվում է նույն հարկային մարմնի կողմից նույն հարկատուից կամ տարբեր հարկատուներից, սակայն Խումբը մտադիր է հարկային պարտավորությունները մարել և հարկային ակտիվներն իրացնել զուտ հիմունքով կամ միաժամանակ իրացնել հարկային ակտիվներն ու մարել հարկային պարտավորությունները:

Հայաստանի Հանրապետության հարկային օրենսդրության համաձայն Խմբի անդամ ընկերության հարկային վնասները և ընթացիկ հարկային ակտիվները չեն կարող հաշվանցվել Խմբի այլ անդամ ընկերությունների հարկվող շահույթի կամ ընթացիկ հարկային պարտավորությունների դիմաց:

Հետաձգված հարկային ակտիվը ճանաչվում է չօգտագործված հարկային վնասների, հարկային արտոնությունների և նվազեցվող ժամանակավոր տարբերությունների գծով, այն չափով, որքանով հավանական է, որ առկա կլինի հարկվող շահույթ, որի դիմաց դրանք կարող են օգտագործվել: Հետաձգված հարկային ակտիվները վերանայվում են յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ և նվազեցվում են այնքանով, որքանով հավանական չէ, որ հարկային օգուտը կիրացվի:

(կ) Դեռևս չկիրառվող նոր ստանդարտներ և մեկնաբանություններ

Մի շարք նոր ստանդարտներ, այդ ստանդարտների փոփոխություններ և մեկնաբանություններ չէին գործում 2011թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ և չեն կիրառվել այս համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստելիս: Այդ ստանդարտներից և փոփոխություններից ստորև ներկայացվածները հնարավոր է, որ ազդեցություն կունենան Խմբի գործունեության վրա: Խումբը մտադիր է կիրառել այդ ստանդարտները և դրանց փոփոխությունները, երբ վերջիններս մտնեն ուժի մեջ:

- ՖՀՄՍ 9 «*Ֆինանսական գործիքներ*» ստանդարտը կգործի 2015թ. հունվարի 1-ից և հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար: Նոր ստանդարտը կիրառարակվի մի քանի փուլերով, և կփոխարինի ՀՀՄՍ 39 «*Ֆինանսական գործիքներ. ճանաչում և չափում*» ստանդարտին: ՖՀՄՍ 9-ի առաջին մասը, որը վերաբերում է ֆինանսական ակտիվների դասակարգմանը և չափմանը, հրապարակվեց 2009թ. նոյեմբերին: Երկրորդ մասը, որը վերաբերում է ֆինանսական պարտավորությունների դասակարգմանը և չափմանը, հրապարակվեց 2010թ. հոկտեմբերին: Ակնկալվում է, որ ստանդարտի մնացած մասերը կիրառարակվեն 2012թ. ընթացքում: Խումբն ընդունում է, որ նոր ստանդարտը նախատեսում է բազմաթիվ փոփոխություններ ֆինանսական գործիքների հաշվառման համար և հավանական է, որ այդ փոփոխություններն էական ազդեցություն կունենան Խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վրա: Այս փոփոխությունների ազդեցությունը կվերլուծվի ստանդարտի հաջորդ փուլերի հրապարակմանը զուգընթաց: Խումբը մտադիր չէ ընդունել այս ստանդարտը նախատեսվածից շուտ:
- ՖՀՄՍ 10 «*Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններ*» ստանդարտը կգործի 2013թ. հունվարի 1-ից և հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար: Նոր ստանդարտը փոխարինում է ՀՀՄՍ 27 «*Համախմբված և առանձին ֆինանսական հաշվետվություններ*» ստանդարտին և ՄՄԿ «*Համախմբում. հատուկ նշանակության կազմակերպություններ*» մեկնաբանություն 12-ին: ՖՀՄՍ 10-ը ներկայացնում է վերահսկողության մեկ միասնական մոդել, որը վերաբերում այն կազմակերպություններին, որոնց համար ներկայումս կիրառելի են ՄՄԿ մեկնաբանություն 12-ի պահանջները: Վերահսկողության նոր եռափուլ մոդելի համաձայն՝ ներդրողը վերահսկում է ներդրման օբյեկտն այն դեպքում, երբ ստանում է

կամ իրավունք ունի ստանալ փոփոխական եկամուտ ներդրման օբյեկտում իր բաժնեմասից, հնարավորություն ունի ազդել ներդրման օբյեկտից ստացվող եկամտի վրա՝ ներդրման օբյեկտի հետ կապված ունեցած իր լիազորությունների շնորհիվ, ինչպես նաև գոյություն ունի կապ լիազորությունների և ստացվող եկամտի միջև: Համախմբման ընթացակարգերը վերցվում են ՀՀՄՍ 27 ստանդարտից (2008թ. խմբագրությամբ): Եթե ՖՀՄՍ 10-ի կիրառման արդյունքում չեն փոփոխվում նախկինում կիրառվող ներդրման օբյեկտի համախմբման և չհամախմբման մոտեցումները, ապա ֆինանսական հաշվետվություններում չեն պահանջվում ճշգրտումներ ստանդարտի առաջին անգամ կիրառման ժամանակ: Եթե ստանդարտի կիրառումը հանգեցնում է ներդրման օբյեկտի համախմբման և չհամախմբման մոտեցումների փոփոխությանը, ապա նոր ստանդարտի կիրառումը հնարավոր է հետադարձ հիմունքով ամբողջական առումով՝ վերահսկողության իրավունքը ստանալու կամ կորցնելու ամսաթվից, կամ, եթե նշված տարբերակը հնարավոր չէ, հետադարձ հիմունքով սահմանափակ առումով՝ սկսած այն ամենավաղ ժամակաշրջանից, երբ հնարավոր է ստանդարտի կիրառումը, որը կարող է լինել հաշվետու ժամակաշրջանը: ՖՀՄՍ 10-ի ժամանակից շուտ կիրառումը թույլատրվում է՝ պայմանով, որ կազմակերպությունը ժամանակից շուտ կկիրառի նաև ՖՀՄՍ 11-ը, ՖՀՄՍ 12-ը, ՀՀՄՍ 27-ը (2011թ. խմբագրությամբ) և ՀՀՄՍ 28-ը (2011թ. խմբագրությամբ): Խումբը մտադիր չէ կիրառել այս ստանդարտը ժամանակից շուտ: Խումբը դեռ չի վերլուծել այս նոր ստանդարտի հնարավոր ազդեցությունն իր ֆինանսական վիճակի կամ գործունեության վրա:

- ՖՀՄՍ 12 «Այլ կազմակերպություններում ունեցած բաժնեմասի բացահայտում» ստանդարտը կգործի 2013թ. հունվարի 1-ից և հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար: Նոր ստանդարտը ներառում է բացահայտման պահանջներ այն կազմակերպությունների համար, որոնք բաժնեմաս ունեն դուստր կազմակերպություններում, համատեղ գործունեության համաձայնագրերում, ասոցիացված կազմակերպություններում և չհամախմբվող կառուցվածքային կազմակերպություններում: Մասնակցությունները հատկորոշվում են որպես պայմանագրային և ոչ պայմանագրային հարաբերություններ, որոնց արդյունքում կազմակերպությունը ենթարկվում է եկամտի փոփոխման ռիսկի՝ կախված մյուս կազմակերպության գործունեության արդյունքներից: Բացահայտման լրացված և նոր պահանջների նպատակն է ֆինանսական հաշվետվությունների օգտագործողներին տրամադրել տեղեկատվություն, որը թույլ կտա գնահատել կազմակերպության կողմից այլ կազմակերպություններում ունեցած բաժնեմասերի հետ կապված ռիսկերի բնույթը, ինչպես նաև նշված բաժնեմասերի ազդեցությունը կազմակերպության ֆինանսական վիճակի, ֆինանսական գործունեության և դրամական միջոցների հոսքերի վրա: Կազմակերպությունները կարող են ժամանակից շուտ ներկայացնել ՖՀՄՍ 12-ով պահանջվող որոշ բացահայտումները՝ առանց մյուս նոր և փոփոխված ստանդարտների կիրառման անհրաժեշտության: Այնուհանդերձ, ՖՀՄՍ 12-ն ամբողջովին կիրառվում է ժամանակից շուտ, ապա ժամանակից շուտ պետք է կիրառվեն նաև ՖՀՄՍ 10-ը, ՖՀՄՍ 11-ը, ՀՀՄՍ 27-ը (2011թ. խմբագրությամբ) և ՀՀՄՍ 28-ը (2011թ. խմբագրությամբ): Խումբը մտադիր չէ կիրառել այս ստանդարտը ժամանակից շուտ: Ստանդարտն ազդեցություն չի ունենա Խմբի ֆինանսական վիճակի կամ գործունեության վրա:
- ՖՀՄՍ 13 «Իրական արժեքի չափում» ստանդարտը կգործի 2013թ. հունվարի 1-ից և հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար: Նոր ստանդարտը փոխարինում է առանձին ՖՀՄՍ-ներում ընդգրկված իրական արժեքի չափման ուղեցույցները և իրենից ներկայացնում է իրական արժեքի չափման մեկ ընդհանուր ուղեցույց: Այն տրամադրում է իրական արժեքի վերանայված սահմանումը, սահմանում է իրական արժեքի չափման հիմունքները և ներկայացնում է իրական արժեքի չափման համար պահանջվող բացահայտումները: ՖՀՄՍ 13 չի ներկայացնում նոր պահանջներ ակտիվների կամ պարտավորությունների իրական արժեքի չափման համար և չի բացառում գործնականում կիրառվող իրական արժեքի չափմանը վերաբերող բացառությունները, որոնք ներկայումս գոյություն ունեն որոշ ստանդարտներում:

Ստանդարտը կիրառվում է հեռանկարային հիմունքով, և թույլատրվում է դրա ժամկետից շուտ կիրառումը: Համադրելի տեղեկատվության բացահայտում չի պահանջվում սկզբնական կիրառմանը նախորդող ժամանակաշրջանների համար: Խումբը մտադիր չէ կիրառել այս ստանդարտը ժամանակից շուտ: Խումբը դեռ չի վերլուծել այս նոր ստանդարտի հնարավոր ազդեցությունն իր ֆինանսական վիճակի կամ գործունեության վրա:

- ՀՀՄՍ 1 «*Ֆինանսական հաշվետվությունների ներկայացում. Այլ համապարփակ եկամտի տարրերի ներկայացում*» ստանդարտի փոփոխություն: Փոփոխությունը պահանջում է, որպեսզի կազմակերպությունն այլ համապարփակ եկամտի այն միավորները, որոնք ապագայում կարող են վերադասակարգվել շահույթի կամ վնասի, ներկայացնի շահույթ կամ վնաս՝ չվերադասակարգվող միավորներից առանձին: Ի լրումն, այս փոփոխության համաձայն «Համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունը» վերանվանվել է որպես «Շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվություն»: Այնուամենայնիվ, թույլատրվում է այլ անվանումների օգտագործում: Փոփոխությունը պետք է կիրառվի հետադարձ հիմունքով 2012 հուլիսի 1-ից, և թույլատրվում է դրա ժամանակից շուտ կիրառումը: Խումբը մտադիր չէ կիրառել այս ստանդարտը ժամանակից շուտ: Փոփոխությունն ազդեցություն չի ունենա Խմբի ֆինանսական վիճակի կամ գործունեության վրա:
- ՖՀՄՍ 7 «*Բացահայտումներ – Ֆինանսական ակտիվների փոխանցումներ*» ստանդարտի փոփոխությունը ներկայացնում է լրացուցիչ պահանջներ ֆինանսական ակտիվների փոխանցումների բացահայտումների համար, այն դեպքերում, երբ ակտիվի ճանաչումն ամբողջովին չի դադարեցվում, կամ երբ ակտիվի ճանաչումն ամբողջովին դադարեցվում է, սակայն պահպանվում է շարունակական ներգրավվածությունը փոխանցված ակտիվներում: Նախատեսվում է, որ բացահայտման նոր պահանջները թույլ կտան ֆինանսական հաշվետվություններ օգտագործողներին ավելի լավ պատկերացում կազմել այդ ակտիվների հետ կապված ռիսկերի և հատուցումների բնույթի մասին: Փոփոխությունը գործում է 2011թ. հուլիսի 1-ից կամ հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար: Փոփոխությունն ազդեցություն չի ունենա Խմբի ֆինանսական վիճակի կամ գործունեության վրա:
- ՖՀՄՍԿ Մեկնաբանություն 20 «*Մակաբացման ծախսեր բաց արդյունահանման արտադրական փուլում*» կգործի 2013թ. հունվարի 1-ից և հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար և կտրամադրի ուղեցույցներ այն կազմակերպությունների համար, որոնք իրականացնում են հետզհետե բաց արդյունահանման գործունեություն: Մեկնաբանության համաձայն՝ արտադրական մակաբացման ծախսերը, որոնք մուտքի հնարավորություն են տալիս ապագայում արդյունահանման ենթակա հանքաքարին, կապիտալացվում են որպես ոչ ընթացիկ ակտիվներ, եթե հանքաքարի բաղադրիչը, որի համար բարելավվել է մուտքի հնարավորությունը, կարող է բացահայտվել և մուտքի բարելավված հնարավորությունից ապագա օգուտների առաջացումը հավանական է և դրանք կարելի է արժանահավատորեն չափել: Մեկնաբանությունն անդրադառնում է նաև կապիտալացված մակաբացման ծախսերի մաշվածության հաշվարկի և պաշարների ու մակաբացման գործունեության ակտիվների միջև կապիտալացված գումարների բաշխման հարցերին: Խումբը դեռ չի վերլուծել այս մեկնաբանության հնարավոր ազդեցությունն իր ֆինանսական վիճակի կամ գործունեության վրա:
- Բազմաթիվ «*ՖՀՄՍ-ների կատարելագործումները*» դիտարկվել են առանձին՝ ըստ յուրաքանչյուր ստանդարտի: Բոլոր փոփոխությունները, որոնք հանգեցնում են ներկայացման, ճանաչման կամ չափման հաշվառման փոփոխություններին, ուժի մեջ կմտնեն 2011թ. հունվարի 1-ից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար: Խումբը դեռ չի վերլուծել այս կատարելագործումների հնարավոր ազդեցությունն իր ֆինանսական վիճակի կամ գործունեության վրա:

4 Իրական արժեքի որոշում

Խմբի հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության մի շարք դրույթներ և բացահայտումներ պահանջում են իրական արժեքի որոշում ինչպես ֆինանսական, այնպես էլ ոչ ֆինանսական ակտիվների և պարտավորությունների համար: Իրական արժեքները որոշվել են չափման և բացահայտման նպատակով՝ հիմք ընդունելով ստորև ներկայացված մեթոդները: Կիրառելիության դեպքում, իրական արժեքների որոշման ժամանակ կատարած ենթադրությունների մասին լրացուցիչ տեղեկատվությունը բացահայտվում է ակտիվին կամ պարտավորությանը վերաբերող ծանոթագրությունում:

(ա) Առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքեր ու տրված փոխառություններ

Առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքերի ու տրված փոխառությունների իրական արժեքը գնահատվում է որպես հաշվետու ամսաթվի դրությամբ գործող շուկայական տոկոսադրույքով գեղջված դրամական միջոցների ապագա հոսքերի ներկա արժեք: Այս իրական արժեքը որոշվում է բացահայտման նպատակների համար:

(բ) Ածանցյալ գործիքներ

Պղնձի խտանյութի գնմանը և սև պղնձի վաճառքին վերաբերող, հիմնական պայմանագրից առանձնացվող պարունակվող ածանցյալ գործիքների իրական արժեքը գնահատվում է հաշվետու ամսաթվի դրությամբ մետաղների շուկաներում գնանշված ֆորվարդային գների հիման վրա:

(գ) Ոչ ածանցյալ ֆինանսական պարտավորություններ

Ոչ ածանցյալ ֆինանսական պարտավորությունների իրական արժեքը, որը որոշվում է բացահայտման նպատակների համար, հաշվարկվում է հիմք ընդունելով մայր գումարի և տոկոսագումարների գծով դրամական միջոցների ապագա հոսքերի ներկա արժեքը՝ գեղջված հաշվետու ամսաթվի դրությամբ գործող շուկայական տոկոսադրույքով:

(դ) Կանխավճարի տեսքով կատարված ֆինանսական ծախսեր

«ՎՏԲ» Խմբին՝ վարկերի համար որպես ֆինանսական ծախսի կանխավճար փոխանցված բաժնետոմսերի իրական արժեքը որոշվել է ազատ դրամական միջոցների հոսքերի գնահատման մեթոդով, որը հիմնված է Դուստր կազմակերպության կողմից մշակված, շուկայական և ոչ դիտարկելի ելակետային տվյալներ ներառող հանքարդյունաբերական ծրագրից առաջացող դրամական միջոցների հոսքերի վրա:

5 Հասույթ

հազ. դրամ	2011թ.	2010թ.
Հասույթ սև պղնձի վաճառքից	42,533,758	36,962,764
Հասույթ մատուցված ծառայություններից	63,274	59,847
Հասույթ այլ արտադրանքի վաճառքից	70,784	80,175
	42,667,816	37,102,786

2011թ-ին և 2010թ-ին սև պղնձի յուրաքանչյուր առաքված մասնաքանակից Խմբի կողմից ստացված հասույթի մոտավորապես 30% - 40%-ը վերագրելի է սև պղնձում պարունակվող ոսկուն:

2011թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խումբն ուներ 1,996 չոր մետրիկ տոննա սև պղնձի (2010թ-ին՝ 1,619 չոր մետրիկ տոննա սև պղնձի) պայմանականորեն գնանշված վաճառք, որը ներառում էր (232,818) հազար դրամ (2010թ-ին՝ 571,212 հազար դրամ) իրական արժեքով պարունակվող ածանցյալ գործիք: Արդյունքում առաջացող պարունակվող գործիքը ճանաչվում է հասույթում:

Սև պղնձի վաճառքին վերաբերող պարունակվող ածանցյալ գործիքի իրական արժեքը հաշվարկվել է օգտագործելով մետաղների շուկայում հաշվետու ամսաթվի դրությամբ գնանշված ֆորվարդային գները:

6 Վաճառքի ինքնարժեք

հազ. դրամ	2011թ.	2010թ.
Գնված պղնձի խտանյութ	32,817,013	29,161,560
Գ-ազի գծով ծախսեր	1,213,446	1,050,833
Նյութեր և պահեստամասեր	1,109,745	899,033
Աշխատավարձ	710,596	597,354
Սաշվածություն	132,296	82,861
	35,983,096	31,791,641

2011թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խումբն ուներ 7,520 չոր մետրիկ տոննա պղնձի խտանյութի (2010թ-ին՝ 6,348 չոր մետրիկ տոննա պղնձի խտանյութի) պայմանականորեն գնանշված գնում, որը ներառում էր (161,472) հազար դրամ (2010թ-ին՝ 461,599 հազար դրամ) իրական արժեքով պարունակվող ածանցյալ գործիք: Արդյունքում առաջացող պարունակվող գործիքը ճանաչվում է վաճառքի ինքնարժեքում:

Պղնձի խտանյութի գնմանը վերաբերող պարունակվող ածանցյալ գործիքի իրական արժեքը հաշվարկվել է օգտագործելով մետաղների շուկայում հաշվետու ամսաթվի դրությամբ գնանշված ֆորվարդային գները:

7 Այլ եկամուտ

հազ. դրամ	2011թ.	2010թ.
Զուտ շահույթ հողատարածքի և շենքերի վաճառքից	407,354	19,736
Այլ եկամուտ	285,453	156,728
	692,807	176,464

8 Վարչական ծախսեր

հազ. դրամ	2011թ.	2010թ.
Աշխատավարձ	375,110	322,024
Բնապահպանական վճարներ	349,142	319,779
Պահպանման ծախսեր	115,814	59,238
Հարկեր, բացառությամբ շահութահարկի	93,534	117,862
Ներկայացուցչական և գործուղման ծախսեր	73,136	33,269
Մաշվածություն	40,408	42,774
Աուդիտորական և խորհրդատվական ծառայությունների վճարներ	58,138	59,036
Բանկային ծառայությունների վճարներ	57,225	57,260
Կոմունալ և հաղորդակցության ծառայությունների ծախսեր	46,686	42,360
Այլ վարչական ծախսեր	176,495	203,941
	1,385,688	1,257,543

9 Արժեզրկման գուտ հակադարձում

հազ. դրամ	2011թ.	2010թ.
Փոխհատուցման ենթակա ԱԱՀ-ի գծով արժեզրկման հակադարձում (ծնթգ. 17)	-	187,990
Հիմնական միջոցների արժեզրկման հակադարձում (ծնթգ. 12)	-	262,277
	-	450,267

10 Ֆինանսական եկամուտ և ֆինանսական ծախսեր

հազ. դրամ	2011թ.	2010թ.
Շահույթում կամ վնասում ճանաչված		
Տոկոսային եկամուտ	2,840	13,955
Չուտ շահույթ փոխարժեքային տարբերություններից	-	545,978
Ֆինանսական եկամուտ	2,840	559,933
Չուտ վնաս փոխարժեքային տարբերություններից	(641,234)	-
Տոկոսային ծախս վարկերի և փոխառությունների գծով	(200,286)	(136,517)
Ֆինանսական ծախսեր	(841,520)	(136,517)
Շահույթում կամ վնասում ճանաչված զուտ ֆինանսական (ծախսեր)/եկամուտ	(838,680)	423,416

11 Շահութահարկի գծով ծախս

Խումբը շահութահարկը վճարում է հայկական ընկերությունների համար կիրառվող 20% դրույքով:

հազ. դրամ	2011թ.	2010թ.
Ընթացիկ հարկի գծով ծախս		
Ընթացիկ տարի	1,099,579	932,571
	1,099,579	932,571
Հետաձգված հարկի գծով ծախս		
Ժամանակավոր տարբերությունների առաջացում և հակադարձում	(65,594)	38,622
Չճանաչված նվազեցվող ժամանակավոր տարբերությունների փոփոխություն	(191,772)	(169,118)
	(257,366)	(130,496)
	842,213	802,075

Արդյունավետ հարկային դրույքի համադրում

	2011թ.		2010թ.	
	հազ. դրամ	%	հազ. դրամ	%
Շահույթը՝ առանց շահութահարկի	4,518,415	100	4,655,670	100
Շահութահարկ՝ կիրառելի հարկային դրույքով	903,683	20	931,134	20
Չուտ չնվազեցվող ծախսեր	130,302	3	40,059	1
Չճանաչված ժամանակավոր տարբերությունների փոփոխություն	(191,772)	(4)	(169,118)	(4)
	842,213	19	802,075	17

12 Հիմնական միջոցներ

հազ. դրամ	Հոդ և շենքեր	Մեքենա- սարքավ.	Փոխադրա- միջոցներ	Տնտեսակ. գույք	Անավարտ շինարարութ.	Ընդամենը
Մկզբնական արժեք կամ եղակետային արժեք						
Մնացորդը առ 1 հունվարի 2010թ.	7,268,699	8,210,876	470,886	489,037	4,088,843	20,528,341
Ավելացումներ	922,565	987,669	59,715	244,005	4,501,441	6,715,395
Օտարումներ	(21,768)	(53,640)	(3,400)	(2,836)	(5,233)	(86,877)
Փոխանցումներ	-	-	-	3,695	(3,695)	-
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2010թ.	<u>8,169,496</u>	<u>9,144,905</u>	<u>527,201</u>	<u>733,901</u>	<u>8,581,356</u>	<u>27,156,859</u>
Ավելացումներ	1,529,286	645,509	20,137	200,028	12,979,782	15,374,742
Փոխանցումներ	(459,463)	(50,369)	(3,183)	(3,933)	(9,821)	(526,769)
Ավելացումներ	7,915	354,700	-	5,786	(368,401)	-
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2011թ.	<u>9,247,234</u>	<u>10,094,745</u>	<u>544,155</u>	<u>935,782</u>	<u>21,182,916</u>	<u>42,004,832</u>
Մաշվածություն և արժեզրկումից կորուստներ						
Մնացորդը առ 1 հունվարի 2010թ.	6,392,589	6,228,879	273,812	426,514	174,456	13,496,250
Տարվա մաշվածություն	17,976	299,627	32,643	56,132	-	406,378
Օտարումներ	(11)	(2,451)	(453)	(932)	-	(3,847)
Արժեզրկումից կորուստի հակադարձում	(104,951)	(110,143)	(8,108)	(6,302)	(32,773)	(262,277)
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2010թ.	<u>6,305,603</u>	<u>6,415,912</u>	<u>297,894</u>	<u>475,412</u>	<u>141,683</u>	<u>13,636,504</u>
Տարվա մաշվածություն	94,674	577,954	35,716	94,110	-	802,454
Օտարումներ	(399,044)	(27,707)	(2,065)	(3,172)	-	(431,988)
Փոխանցումներ	-	(5,534)	-	5,534	-	-
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2011թ.	<u>6,001,233</u>	<u>6,960,625</u>	<u>331,545</u>	<u>571,884</u>	<u>141,683</u>	<u>14,006,970</u>
Հաշվեկշռային արժեք						
Առ 1 հունվարի 2010թ.	876,110	1,981,997	197,074	62,523	3,914,387	7,032,091
Առ 31 դեկտեմբերի 2010թ.	<u>1,863,893</u>	<u>2,728,993</u>	<u>229,307</u>	<u>258,489</u>	<u>8,439,673</u>	<u>13,520,355</u>
Առ 31 դեկտեմբերի 2011թ.	<u>3,246,001</u>	<u>3,134,120</u>	<u>212,610</u>	<u>363,898</u>	<u>21,041,233</u>	<u>27,997,862</u>

(ա) Մաշվածություն

132,296 հազար դրամ գումարով մաշվածության ծախսը (2010թ-ին՝ 82,861 հազար դրամ) գրանցվել էր վաճառված ապրանքների ինքնարժեքի կազմում, 629,750 հազար դրամը (2010թ-ին՝ 280,743 հազար դրամ)՝ հիմնական միջոցների և հանքարդյունաբերական գույքի գծով կապիտալ ծախսումների կազմում և 40,408 հազար դրամը (2010թ-ին՝ 42,774 հազար դրամ)՝ վարչական ծախսերի կազմում:

(բ) Գրավադրված ակտիվներ

Խումբը գրավադրել է 4,392,067 հազար դրամ հաշվեկշռային արժեքով հողատարածքը և շենքերը, 13,044,953 հազար դրամ հաշվեկշռային արժեքով մեքենա-սարքավորումները և 53,860 հազար դրամ հաշվեկշռային արժեքով այլ հիմնական միջոցները վարկային գծերի դիմաց (ծանոթագրություն 21):

(գ) Փոխառության ծախսումներ

Խմբի կողմից կրած 2,214,552 հազար դրամ գումարով փոխառության ծախսումները ներառված են հիմնական միջոցների 2011թ. ավելացումների կազմում (2010թ-ին՝ 772,706 հազար դրամ): Միջին կապիտալացման դրույքը, որը կիրառվել է 2011թ. ընթացքում կապիտալացման ենթակա փոխառության ծախսումների գումարը որոշելու համար, կազմել է 8.4% (2010թ-ին՝ 6.1%):

(դ) Արժեզրկումից կորուստ և հետագա հակադարձում

2008թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ պղնձի և մոլիբդենի գների անկումից հետո, Խումբը որոշել էր, որ առկա էր հիմնական միջոցների և հանքարդյունաբերական գույքի արժեզրկման հայտանիշ: Խումբը բաղկացած է երկու դրամաստեղծ միավորից՝ Ալավերդու պղնձածուլական գործարանից և Թեղուտի հանքավայրից:

Ալավերդու պղնձածուլական գործարան

2008թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ալավերդու պղնձածուլական գործարանի արժեզրկման ստուգումն իրականացնելու նպատակով որոշվեց Ալավերդու պղնձածուլական գործարանին վերաբերող հիմնական միջոցների փոխհատուցվող գումարը 2008թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ հիմք ընդունելով դրանց օգտագործման արժեքը: Արդյունքում առաջացած օգտագործման արժեքը շատ ավելի ցածր էր դրանց հաշվեկշռային արժեքից, և Խումբը ճանաչեց արժեզրկումից կորուստ հիմնական միջոցների գծով, որը տեղաբաշխվեց դրամաստեղծ միավորի կազմի մեջ մտնող ակտիվներին: Այնուամենայնիվ, դրամաստեղծ միավորի կազմի մեջ մտնող ակտիվների արժեքը չնվազեցվեց դրանց իրական արժեքից (հանած վաճառքի կազմակերպման ծախսերը), որը որոշվել էր անհատական հիմունքով:

2009թ-ին Խումբը Ալավերդու պղնձածուլական գործարանի համար ընդհանուր վերահսկողության ներքո գտնվող կազմակերպությունից ձեռք բերեց մասնագիտացված սարքավորումներ՝ 469,387 հազար դրամ արժեքով: 2009թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ այդ սարքավորումների իրական արժեքը՝ հանած վաճառքի կազմակերպման ծախսերը, որը որոշվել էր մետաղի թափոնի արժեքի հիման վրա, կազմեց 133,400 հազար դրամ, և դեկավարությունը ճանաչեց 335,987 հազար դրամ գումարով արժեզրկում այդ սարքավորումների գծով:

2010թ-ին Խումբը սկսեց նոր գազատարի շինարարությունը, որը պետք է փոխարինի հինը, նվազեցնի տարածքի աղտոտումը և թույլ կտա գալիորեն պակասացնել Խմբի կողմից վճարվող բնապահպանական վճարները: Բացի այդ, հաշվի առնելով պղնձի և ոսկու գների շարունակվող աճը, Խումբը վերանայեց Ալավերդու պղնձաձուլական գործարանի 2010թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ 1,980,029 հազար դրամ գումարով արժեզրկման և օգտագործման արժեքի իր գնահատումները: Արդյունքում, նախկինում ճանաչված 262,277 հազար դրամ գումարով արժեզրկումը հակադարձվեց:

Խումբը չի վերագնահատել Ալավերդու հանքավայրի արժեզրկման գնահատումները 2011թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ, հիմք ընդունելով այն փաստը, որ ներքին և արտաքին ցուցանիշներում տեղի չեն ունեցել այնպիսի փոփոխություններ, որոնց արդյունքում օգտագործման արժեքը կարող է էականորեն փոխվել:

13 Հանքարդյունաբերական գույք

հազ. դրամ	Ալավերդու հանքավայր	Թեղուտի հանքավայր	Ընդամենը
<i>Սկզբնական արժեք</i>			
Առ 1 հունվարի 2010թ.	1,469,861	2,722,449	4,192,310
Ավելացումներ	-	330,839	330,839
Առ 31 դեկտեմբերի 2010թ.	1,469,861	3,053,288	4,523,149
Ավելացումներ	-	1,042,031	1,042,031
Առ 31 դեկտեմբերի 2011թ.	1,469,861	4,095,319	5,565,180
<i>Կուտակված անորոշիզացիա և արժեզրկումից կորուստներ</i>			
Առ 1 հունվարի 2010թ.	1,469,861	-	1,469,861
Անորոշիզացիայի ծախսը ժամանակաշրջանի համար	-	-	-
Առ 31 դեկտեմբերի 2010թ.	1,469,861	-	1,469,861
Անորոշիզացիայի ծախսը ժամանակաշրջանի համար	-	-	-
Առ 31 դեկտեմբերի 2011թ.	1,469,861	-	1,469,861
<i>Հաշվեկշռային արժեք</i>			
Առ 1 հունվարի 2010թ.	-	2,722,449	2,722,449
Առ 31 դեկտեմբերի 2010թ.	-	3,053,288	3,053,288
Առ 31 դեկտեմբերի 2011թ.	-	4,095,319	4,095,319

2008թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ, պղնձի գների անկումից հետո Խումբը ճանաչեց 100% արժեզրկում Ալավերդու հանքավայրին վերաբերող հանքարդյունաբերական գույքի գծով: Չնայած պղնձի գների հետագա աճին, դեկավարությունը մտադիր չէ սկսել Ալավերդու հանքավայրի շահագործումը մոտ ապագայում՝ պայմանավորված հանքաքարի պաշարների հետ կապված անորոշությամբ և հանքավայրի կոմերցիոն տեսանկյունից ոչ բարենպաստ կենսունակությամբ:

14 Կանխավճարներ ոչ ընթացիկ ակտիվների գծով

հազ. դրամ	2011թ.	2010թ.
Կանխավճարներ հիմնական միջոցների համար	11,742,586	5,587,926

Աղացի գնման համար կատարված 10,567,560 հազար դրամ (2010թ-ին՝ 5,505,707 հազար դրամ) գումարով կանխավճարը (ծանոթագրություն 25(ա)) ներառված է ոչ ընթացիկ ակտիվների գծով կատարված կանխավճարների կազմում 2011թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ:

15 Հետաձգված հարկային ակտիվներ և պարտավորություններ

(ա) Զճանաչված հետաձգված հարկային ակտիվներ

Հետաձգված հարկային ակտիվներ չեն ճանաչվել հետևյալ հոդվածների գծով.

հազ. դրամ	2011թ.	2010թ.
Նվազեցվող ժամանակավոր տարբերություններ	-	177,248
Հարկային վնասներ	-	14,524
	-	191,772

Դուստր կազմակերպությանը վերաբերող հոդվածների գծով հետաձգված հարկային ակտիվներ չեն ճանաչվել, քանի որ անորոշ է, թե արդյոք առկա կլինի ապագա հարկվող շահույթ, որի դիմաց Դուստր կազմակերպությունը կկարողանա իրացնել այդ հոդվածներից ստացված օգուտը:

Նշված հոդվածների գծով հետաձգված հարկային ակտիվներ ճանաչվել են 2011թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ, քանի որ առկա էին բավարար հարկվող ժամանակավոր տարբերություններ, որոնք, ըստ ակնկալիքների, կհակադարձվեն նույն ժամանակաշրջանում՝ ինչպես նվազեցվող ժամանակավոր տարբերությունները:

(բ) Ճանաչված հետաձգված հարկային ակտիվներ և պարտավորություններ

Հետաձգված հարկային ակտիվները և պարտավորությունները վերագրելի են հետևյալ հոդվածներին.

հազ. դրամ	Ակտիվներ		Պարտավորություններ		Չուտ գումարը	
	2011թ.	2010թ.	2011թ.	2010թ.	2011թ.	2010թ.
Հիմնական միջոցներ և ներդրումային գույք	173,670	60,210	-	-	173,670	60,210
Ոչ նյութական ակտիվներ	14,000	-	-	-	14,000	-
Հանքարդյունաբերական գույք	4,256	4,256	-	-	4,256	4,256
Կանխավճարներ ոչ ընթացիկ ակտիվների գծով	208,483	-	-	-	208,483	-
Այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ	6,786	7,836	-	-	6,786	7,836
Պաշարներ	-	62,104	-	-	-	62,104
Առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքեր	79,569	-	-	(132,483)	79,569	(132,483)
Առևտրական և այլ կրեդիտորական պարտքեր	-	128,573	(127,903)	-	(127,903)	128,573
Նախորդ ժամանակաշրջաններից փոխանցված հարկային վնասներ	29,001	-	-	-	29,001	-
Հարկային ակտիվներ/ (պարտավորություններ)	515,765	262,979	(127,903)	(132,483)	387,862	130,496
Հարկի հաշվանցում	-	(132,483)	-	132,483	-	-
Չուտ հարկային ակտիվներ	515,765	130,496	(127,903)	-	387,862	130,496

Հարկային վնասները ենթակա են մարման 2014-2016թթ.: Գործող հարկային օրենսդրության համաձայն նվազեցվող ժամանակավոր տարբերությունները մարման ժամկետ չունեն:

(գ) Ժամանակավոր տարբերությունների շարժը տարվա ընթացքում

հազ. դրամ	1 հունվարի 2011թ.	Շահույթում կամ վնասում ճանաչված	31 դեկտեմբերի 2011թ.
Հիմնական միջոցներ և ներդրումային գույք	60,210	113,460	173,670
Ոչ նյութական ակտիվներ	-	14,000	14,000
Հանքարդյունաբերական գույք	4,256	-	4,256
Կանխավճարներ ոչ ընթացիկ ակտիվների գծով	-	208,483	208,483
Այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ	7,836	(1,050)	6,786
Պաշարներ	62,104	(62,104)	-
Առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքեր	(132,483)	212,052	79,569
Առևտրական և այլ կրեդիտորական պարտքեր	128,573	(256,476)	(127,903)
Նախորդ ժամանակաշրջաններից փոխանցված հարկային վնասներ	-	29,001	29,001
	130,496	257,366	387,862

հազ. դրամ	1 հունվարի 2010թ.	Շահույթում կամ վնասում ճանաչված	31 դեկտեմբերի 2010թ.
Հիմնական միջոցներ և ներդրումային գույք	-	60,210	60,210
Հանքարդյունաբերական գույք	-	4,256	4,256
Այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ	-	7,836	7,836
Պաշարներ	-	62,104	62,104
Առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքեր	-	(132,483)	(132,483)
Առևտրական և այլ կրեդիտորական պարտքեր	-	128,573	128,573
	-	130,496	130,496

16 Պաշարներ

հազ. դրամ	2011թ.	2010թ.
Հումք և պահեստամասեր	2,377,593	2,957,261
Պատրաստի արտադրանք	658,102	1,039,364
Անավարտ արտադրություն	130,629	154,035
Այլ պաշարներ	205,424	232,191
	3,371,748	4,382,851

17 Առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքեր

հազ. դրամ	2011թ.	2010թ.
Ոչ ընթացիկ		
Փոխհատուցելի ԱԱՀ	3,298,663	1,301,744
	3,298,663	1,301,744
Ընթացիկ		
Կանխավճարներ պայմանականորեն գնանշված գնումների գծով	2,159,371	944,619
Առևտրական դեբիտորական պարտքեր	1,098,039	1,865,856
Փոխհատուցելի ԱԱՀ	1,400,790	1,583,385
Կանխավճարներ	218,490	100,986
Այլ դեբիտորական պարտքեր	774,322	14,472
	5,651,012	4,509,318
Արժեզրկման պահուստ փոխհատուցելի ԱԱՀ-ի գծով	-	-
	5,651,012	4,509,318

Փոխհատուցելի ԱԱՀ-ի գծով արժեզրկման պահուստի շարժի վերլուծություն

հազ. դրամ	2011թ.	2010թ.
Տարեկազմի դրությամբ	-	187,990
Պահուստի նվազում	-	(187,990)
	-	-

Խմբի ենթարկվածությունը վարկային և արտարժույթի ռիսկերին, ինչպես նաև առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքերին վերաբերող արժեզրկումից կորուստները ներկայացված են ծանոթագրություն 24-ում:

18 Կանխավճարի տեսքով կատարված ֆինանսական ծախսեր

2011թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ կանխավճարի տեսքով կատարված ֆինանսական ծախսերում ներառված 3,064,566 հազար դրամ գումարն իրենից ներկայացնում է Դուստր կազմակերպության 25.05% բաժնետոմսերի իրական արժեքը, որոնք փոխանցվել են «ՎՏԲ» Խմբին՝ «Թեդուտ Ինվեստմենտս Լիմիթեդ»-ին Դուստր կազմակերպության բաժնետոմսերի 100%-ը փոխանցելու միջոցով (ծանոթագրություն 1 (բ))։ Բաժնետոմսերի փոխանցումն իրականացվել է որպես Դուստր կազմակերպության և «ՎՏԲ Բանկ Արմենիա» ՓԲԸ-ի միջև կնքված 283,300 հազար ԱՄՆ դոլար ընդհանուր գումարով վարկային գծի պայմանագրի մաս։ Ընկերությունը ճանաչել է փոխանցված բաժնետոմսերի իրական արժեքը վարկային գծի պայմանագրի ամսաթվի դրությամբ որպես կանխավճար ֆինանսական ծախսերի գծով, քանի որ հաշվետու ամսաթվի դրությամբ վարկային գծից գումարներ չէին օգտագործվել։

Որպես Դուստր կազմակերպության և «ՎՏԲ Բանկ Արմենիա» ՓԲԸ-ի միջև կնքված 283,300 հազար ԱՄՆ դոլար գումարով վարկային գծի պայմանագրի մաս (ծանոթագրություն 21)՝ Ընկերությունը Դուստր կազմակերպության բաժնետոմսերի 100%-ը փոխանցել է «Թեդուտ Ինվեստմենտս Լիմիթեդ»-ին (ծանոթագրություն 1 (բ))։ Քանի որ «ՎՏԲ» Խմբին են պատկանում «Թեդուտ Ինվեստմենտս Լիմիթեդ»-ի գուտ ակտիվներից ստացվող օգուտների համամասնական մասնաբաժին ստանալու իրավունք տվող բաժնետոմսերի 25.05%-ը, 4,004,309 հազար դրամ գումարը, որն իրենից ներկայացնում է Դուստր կազմակերպության գուտ ակտիվների հաշվեկշռային արժեքի 25.05%-ը, ճանաչվել է որպես չվերահսկող բաժնեմաս։

Կանխավճարի տեսքով վճարված ֆինանսական ծախսերի կազմում ներառված է 3,049,021 հազար դրամ գումարը, որն իրենից ներկայացնում է որպես ֆինանսավորման պայմանագրի շրջանակում «ՎՏԲ» Խմբին փոխանցված վերը նշված 25.05% բաժնետոմսերի իրական արժեքը։

Շուկայում՝ բաժնետոմսերով կատարվող գործառնությունների սահմանափակ քանակով պայմանավորված, գնահատումը չի իրականացվել դիտարկելի գործարքների գների հետ համեմատության միջոցով։ Փոխարենը Խումբը կիրառում է դրամական միջոցների գեղչված հոսքերի մոդելը, որտեղ որոշ ելակետային տվյալներ դիտարկելի չեն։

Թեև Խումբը գտնում է, որ իրական արժեքի իր գնահատականը տեղին է, տարբեր մեթոդների և ենթադրությունների կիրառումը կարող է հանգեցնել իրական արժեքի տարբեր չափումների։ Մեկ կամ ավելի ենթադրությունների փոխարինումը հնարավոր այլընտրանքային ենթադրություններով կարող է ունենալ հետևյալ հետևանքները.

հազ. դրամ	Ազդեցությունը կանխավճարի տեսքով կատարված ֆինանսական ծախսերի վրա	
	Աճ	Նվազում
Զեղչի դրույքի 2% փոփոխություն	(1,857,007)	2,257,816
Պղնձի գնահատված գների 10% փոփոխություն	3,151,111	(2,855,928)

Հնարավոր այլընտրանքային ենթադրությունների կիրառման դրական և բացասական հետևանքները հաշվարկվել են սողուն արժեքների վերահաշվարկի միջոցով: Մոդելում կիրառված առանցքային ելակետային տվյալները և ենթադրությունները ներառում են հետևյալը.

- Հանքաքարի 162.8 միլիոն տոննա արդյունահատում, 402,874 հազար չոր մետրիկ տոննա պղնձի արտադրություն և 9,807 հազար չոր մետրիկ տոննա մոլիբդենի արտադրություն 2014-ից 2037 տարիների համար՝ հիմք ընդունելով հանքաքարի պաշարների վերջին գնահատումները:
- Ըստ կանխատեսումների (աղբյուրը՝ Economist Intelligence Unit, *World Commodity Forecasts: Industrial Raw Materials, December 2011*) մեկ տոննա պղնձի գինը 2012թ. 8,929 ԱՄՆ դոլարից կաճի 9,039 ԱՄՆ դոլարի մինչև 2014թ.: Մինչև 2014թ. պղնձի գները գնահատելու համար կիրառվել է 2% սղաճի միջին դրույք:
- Ակնկալվում է, որ արտադրական ծախսերը կաճեն մինչև 2016թ., այնուհետև աստիճանաբար կնվազեն մակաբացման ծավալների նվազմանը զուգահեռ: Արտադրական ծախսերը գնահատելու համար կիրառվել է 2% սղաճի միջին դրույք:
- 18.5% գեղջի դրույքը կիրառվել է՝ հիմք ընդունելով «Թեդուտ» ՓԲԸ-ին վերաբերող ռիսկերի ղեկավարության գնահատականը:
- Կիրառվել են փոքրամասնության և ոչ իրացվելիության գեղջեր համապատասխանաբար 27.8% և 13.8% չափով:
- 2012-2013թթ. ընթացքում կանխատեսվել են 229 միլիոն ԱՄՆ դոլար գումարով կապիտալ ծախսումներ, որոնք հետագայում կփոխարինվեն տարեկան մաշվածության 25%-ին համարժեք ծախսումներով՝ հաշվի առնելով սղաճի միջին դրույքը:

19 Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ

հազ. դրամ	2011թ.	2010թ.
Կանխիկը դրամարկղում	974	1,528
Ընթացիկ հաշիվներ և ցպահանջ ավանդներ	757,970	707,131
Դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում և դրամական միջոցների հոսքերի մասին հաշվետվությունում	758,944	708,659

25,842 հազար դրամ հաշվեկշռային արժեքով ընթացիկ հաշիվները և ցպահանջ ավանդները ծառայում են որպես գրավ բանկային վարկի դիմաց (2010թ-ին՝ 588,748 հազար դրամ): Այնուամենայնիվ, միջոցների ելքագրումն այդ ընթացիկ հաշիվներից և ցպահանջ ավանդներից սահմանափակված չէ:

Խմբի ենթարկվածությունը տոկոսադրույքի ռիսկին և ֆինանսական ակտիվների ու պարտավորությունների զգայունության վերլուծությունը ներկայացված են ծանոթագրություն 24-ում:

20 Սեփական կապիտալ

(ա) Բաժնետիրական կապիտալ

<i>Բաժնետոմսերի քանակը, եթե այլ տեղեկատվություն նշված չէ</i>	Սովորական բաժնետոմսեր	
	2011թ.	2010թ.
Հայտարարված բաժնետոմսեր	5,000,000	5,000,000
Անվանական արժեք	1,000 դրամ	1,000 դրամ
Թողարկում առ 1 հունվարի	3,069,716	3,069,716
Թողարկում առ 31 դեկտեմբերի, ամբողջովին վճարված	3,069,716	3,069,716

Ընկերության բոլոր սովորական բաժնետոմսերը գրավադրված են 2011թ-ին «Թեդուտ» ՓԲԸ և «ՎՏԲ Բանկ Արմենիա» ՓԲԸ-ի միջև կնքված վարկային գծի պայմանագրի դիմաց (ծանոթագրություն 21):

Սովորական բաժնետոմսերի սեփականատերերն իրավունք ունեն ժամանակ առ ժամանակ ստանալ հայտարարված շահութաբաժիններ և քվեարկել Ընկերության բաժնետերերի ժողովներում՝ մեկ բաժնետոմս - մեկ ձայն սկզբունքով:

(բ) Շահութաբաժիններ

Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության համաձայն Ընկերության բաշխման ենթակա պահուստները սահմանափակվում են Ընկերության Հայաստանի Հանրապետության հաշվապահական հաշվառումը կարգավորող իրավական ակտերի համաձայն պատրաստված ֆինանսական հաշվետվություններում գրանցված չբաշխված շահույթի 13,644,914 հազար դրամ մնացորդով (2010թ-ին՝ 10,527,570 հազար դրամ), բացառությամբ ծանոթագրություն 20-ի (զ) կետում ներկայացված չբաշխված շահույթի գծով սահմանափակումների:

2011թ-ին և 2010թ-ին շահութաբաժիններ չեն հայտարարվել և չեն վճարվել: 2011թ. դեկտեմբերի 31-ից հետո շահութաբաժիններ չեն առաջարկվել:

(գ) Չբաշխված շահույթի գծով սահմանափակումներ

Համաձայն իրավական պահանջների և Ընկերության կանոնադրության՝ Ընկերությունը պարտավոր է ստեղծել պահուստ չբաշխված շահույթից իր բաժնետիրական կապիտալի 15% չափով՝ ապագա վնասները ծածկելու համար: 2011թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերությունն իր չբաշխված շահույթից 460,457 հազար դրամ գումարը (2010թ-ին՝ 460,457 հազար դրամ) տեխաբաշխել էր որպես պահուստավորված չբաշխված շահույթ՝ վերը նշված պահանջը բավարարելու համար:

21 Վարկեր և փոխառություններ

Այս ծանոթագրությունում ներկայացված է տեղեկատվություն ամորտիզացված արժեքով չափվող Խմբի տոկոսակիր վարկերի և փոխառությունների պայմանագրային պայմանների մասին: Տոկոսադրույքի, արտարժույթի և իրացվելիության ռիսկերին Խմբի ենթարկվածության վերաբերյալ առավել մանրամասն տեղեկատվությունը ներկայացված է ծանոթագրություն 24-ում:

հազ. դրամ	2011թ.	2010թ.
Ոչ ընթացիկ պարտավորություններ		
Գրավով ապահովված բանկային վարկեր	9,644,250	2,498,650
	9,644,250	2,498,650
Ընթացիկ պարտավորություններ		
Գրավով ապահովված բանկային վարկերի ընթացիկ մաս	3,800,581	4,458,245
Գրավով չապահովված փոխառություններ կապակցված կողմերից	23,803,661	9,868,955
	27,604,242	14,327,200

2011թ. ընթացքում Դուստր կազմակերպությունը «ՎՏԲ Բանկ Արմենիա» ՓԲԸ-ի հետ կնքել է 283,300 հազար ԱՄՆ դոլար ընդհանուր գումարով վարկային գծի պայմանագրեր, որոնց մարման ժամկետը լրանում է 2023թ. հունիսի 26-ին: Վարկային գծերը տրամադրվում են Թեղուտի հանքավայրի հանքարդյունաբերական գույքի զարգացման և հանքավայրի տարածքում հարստացուցիչ գործարանի ու ենթակառուցվածքների կառուցման համար: Վարկային գծի պայմանագրերով տրամադրվող վարկերի գծով կկիրառվեն անվանական տարեկան տոկոսադրույքներ 11% և 13% չափով: Որպես պայմանագրի մաս՝ Ընկերությունը «ՎՏԲ» Խմբին է փոխանցել «Թեղուտ Ինվեստմենտս Լիմիթեդ»-ի բաժնետոմսերի 49.95%-ը, որոնցից 25.05%-ը տալիս են «Թեղուտ Ինվեստմենտս Լիմիթեդ»-ի զուտ ակտիվներից ստացվող օգուտների համամասնական մասնաբաժին ստանալու իրավունք (ծանոթագրություններ 1(բ) և 18): Ֆինանսավորման կառուցվածքը նաև թույլ է տալիս Ընկերությանը վճարումը կատարել 180 օրվա ընթացքում՝ վարկերի ամբողջական մարումից հետո, այն գումարով, որը կհաշվարկվի նախապես որոշված բանաձևով: Այս բանաձևը հիմնված է վարկի մնացորդի, մինչև «Թեղուտ» ՓԲԸ-ի կողմից արտադրությունը սկսելը մնացած ամիսների քանակի և մինչև նախատեսված հզորությունն ապահովելը մնացած ամիսների քանակի վրա: Այս վճարումը կատարելով Ընկերությունը հետ կզգնի «Թեղուտ Ինվեստմենտս Լիմիթեդ»-ի մասնակցության իրավունք չտվող բաժնետոմսերի մնացած 24.9%-ը («ՎՏԲ» Խմբին պատկանող 49.95% բաժնետոմսերից հանած «Թեղուտ Ինվեստմենտս Լիմիթեդ»-ի զուտ ակտիվներից ստացվող օգուտների համամասնական մասնաբաժին ստանալու իրավունք տվող 25.05% բաժնետոմսերը), որոնք փոխանցվել են «ՎՏԲ» Խմբին (ծանոթագրություն 1(բ)): Վերը նշված վճարման գծով պարտավորություն չի ճանաչվել, քանի որ ղեկավարությունը գտնում է, որ այն իրենից ներկայացնում է լրացուցիչ ծախս գործարքի գծով և պետք է ներառվի վարկի ամորտիզացված արժեքի հաշվարկում:

Վարկային գծերի համար ապահովություն են ծառայում Խմբի հիմնական միջոցները (ծանոթագրություն 12), Ընկերության (ծանոթագրություն 20(ա)) և «Թեղուտ» ՓԲԸ-ի սովորական բաժնետոմսերի 100% և «Թեղուտ Ինվեստմենտս Լիմիթեդ»-ում Ընկերության ունեցած բաժնետոմսերը: Բացի այդ, վարկային գծերի համար ապահովություն են ծառայում «Վալլեքս Ֆ.Ս. Էսթ.» ՍՊԸ-ի բաժնետոմսերի 99.999%-ը, «Վալլեքս Ֆ.Ս. Էսթ.» ՍՊԸ-ի հիմնական միջոցների որոշ միավորները և այս ընկերության կողմից տրված երաշխիքը:

(ա) Փոխառությունների մարման պայմանները և ժամանակացույցը

Ստորև ներկայացված են փոխառությունների համար գործող պայմանները:

հազ. դրամ	Արժույթ	Անվանակ. տոկոսադր.	Մարման տարի	31 դեկտեմբերի 2011թ.		31 դեկտեմբերի 2010թ.	
				Անվանակ. արժեք	Հաշվեկշռ. արժեք	Անվանակ. արժեք	Հաշվեկշռ. արժեք
Գրավով ապահովված բանկային վարկ 1	ԱՄՆ դոլար	LIBOR+7%	2012	-	-	5,226,557	5,226,557
Գրավով ապահովված բանկային վարկ 2	ԱՄՆ դոլար	LIBOR+6.5%	2016	9,651,530	9,651,530	-	-
Գրավով ապահովված բանկային վարկ 3	ԱՄՆ դոլար	8%	2011	-	-	1,730,338	1,730,338
Գրավով ապահովված բանկային վարկ 4	ԱՄՆ դոլար	10%	2012	3,793,301	3,793,301	-	-
Գրավով չապահովված փոխառություն կապակցված կողմերից	ՀՀ դրամ	5%	Ցպահանջ	-	-	9,868,955	9,868,955
Գրավով չապահովված փոխառություն կապակցված կողմերից	ՀՀ դրամ	9%	Ցպահանջ	23,803,661	23,803,661	-	-
				37,248,492	37,248,492	16,825,850	16,825,850

ՎՏԲ Բանկ (Ֆրանսիա) ՄԱ տրամադրվել են հետևյալ երաշխիքները գրավով ապահովված բանկային վարկ 2-ի համար.

- «Բեյզ Մեթրլս» ՓԲԸ-ի կողմից տրամադրված երաշխիքը,
- «Թեդուտ» ՓԲԸ-ի կողմից տրամադրված երաշխիքը,
- գրավադրվել է Ընկերության բանկային հաշիվը, որի միջոցով փոխանցվում է սև պղնձի վաճառքից ստացված հասույթը, ինչպես նաև
- հիմնական պատվիրատուի՝ Aurubis AG հետ ստորագրված վաճառքի պայմանագրով Ընկերությանը տրված բոլոր իրավունքները և օգուտները:

22 Առևտրական և այլ կրեդիտորական պարտքեր

հազ. դրամ	2011թ.	2010թ.
Առևտրական կրեդիտորական պարտքեր	744,535	2,664,272
Ստացված կանխավճարներ	296,569	341,092
Այլ վճարվելիք հարկեր	140,428	256,222
Այլ կրեդիտորական պարտքեր	233,903	151,252
	1,415,435	3,412,838

Խմբի ենթարկվածությունն արտարժույթի ու իրացվելիության ռիսկերին առևտրական և այլ կրեդիտորական պարտքերի հետ կապված ներկայացված է ծանոթագրություն 24-ում:

23 Պահուստներ

հազ. դրամ	2011թ.	2010թ.
Մնացորդը առ 1 հունվարի	33,738	48,286
Տարվա ընթացքում ձևավորված պահուստներ	88,792	28,614
Տարվա ընթացքում օգտագործված պահուստներ	(33,107)	(43,162)
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի	89,423	33,738
Ոչ ընթացիկ	-	-
Ընթացիկ	89,423	33,738
	89,423	33,738

2008թ-ին Ընկերությունը համաձայնության է եկել Հայաստանի Հանրապետության կառավարության հետ և համաձայնեցրել է անտառապատման ծրագիր, որը պետք է փոխհատուցի հանքավայրի շահագործման նախապատրաստական աշխատանքների և գործարանի կառուցման նպատակով անտառահատումների հետևանքով շրջակա միջավայրին հասցված վնասը: Հաշվետու ամսաթվի դրությամբ իր պարտավորությունը գնահատելիս Ընկերությունը դիտարկել է հատված ծառերի ընդհանուր տարածքը, հատված ծառերի մակերեսի և անտառապատման ենթակա՝ համապատասխան ծրագրով սահմանված տարածքների հարաբերակցությունը, աշխատանքների համաձայնեցված ժամկետները և մոտավոր ծախսերը: Անտառապատման ենթակա տարածքի միավորի հաշվով աշխատանքների արժեքը գնահատելիս Ընկերությունը դիտարկել է անտառապատման համար կնքված պայմանագրերի փաստացի գները:

24 Ֆինանսական գործիքներ և ռիսկերի կառավարում

(ա) Անփոփ ներկայացում

Ֆինանսական գործիքներն օգտագործելիս Խումբն ենթարկվում է հետևյալ ռիսկերին.

- վարկային ռիսկ
- իրացվելիության ռիսկ
- շուկայական ռիսկ

Սույն ծանոթագրությունում ներկայացված է տեղեկատվություն վերը նշված յուրաքանչյուր ռիսկին Խմբի ենթարկվածության մասին, ռիսկերի չափման և կառավարման հետ կապված Խմբի նպատակները, քաղաքականությունը և գործընթացները, ինչպես նաև կապիտալի կառավարման նկատմամբ կիրառվող Խմբի մոտեցումը: Սույն համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններում ներկայացված են վերը նշված ռիսկերին վերաբերող թվային բացահայտումները:

Ռիսկերի կառավարման հիմունքներ

Խումբը մշակել է ռիսկերի կառավարման քաղաքականություն, որը նպատակ ունի ապահովել Խմբի կենսունակությունը և գործունեության առավելագույն արդյունավետություն երկարաժամկետ հատվածում: Խմբի ռիսկերի կառավարման քաղաքականության նպատակն է բացահայտել և վերլուծել այն ռիսկերը, որոնց ենթարկվում է Խումբը, սահմանել ռիսկերի համապատասխան սահմանաչափեր և վերահսկման մեխանիզմներ, ինչպես նաև վերահսկել ռիսկերի մակարդակներն ու դրանց համապատասխանությունը որոշված սահմանաչափերին:

(բ) Վարկային ռիսկ

Վարկային ռիսկը ֆինանսական վնաս կրելու ռիսկն է, երբ պատվիրատուն կամ ֆինանսական գործիքի պայմանագրային կողմն ի վիճակի չի լինում կատարել իր պայմանագրային պարտականությունները Խմբի նկատմամբ: Վարկային ռիսկն առաջանում է հիմնականում պատվիրատուներից ստացման ենթակա դեբիտորական պարտքերի գծով:

(i) Առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքեր

Խմբի և գնորդների հետ հարաբերություններում դեբիտորական պարտքերի հետ կապված հնարավոր ռիսկերը կառավարելու նպատակով կիրառվում են անհատական մոտեցումներ: Խումբն ունի իր արտադրանքի՝ սև պղնձի հիմնական գնորդը, որը եվրոպական շուկայում մետալուրգիական գործունեությամբ զբաղվող խոշորագույն կազմակերպություններից է: 2011թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ առևտրական դեբիտորական պարտքերի 98%-ը բաժին էր ընկնում այդ կազմակերպությանը (2010թ-ին՝ 94%): Վերջին հինգ տարիների ընթացքում նշված գնորդին է վաճառվում սև պղնձի ողջ տարեկան արտադրանքը, և այդ ժամանակաշրջանի ընթացքում Խումբը վնաս չի կրել: Այս առևտրային գործընկերոջ հետ հարաբերություններում Խումբը ստանում է առաքված արտադրանքի արժեքը առաքումից 4-5 օր հետո: Երբ Խումբը որոշում է արտադրանքը վաճառել այլ գնորդներին, ապա, որպես կանոն, առաքումը կատարվում է վաճառվող արտադրանքի ամբողջ արժեքի չափով կանխավճարի դիմաց: Արդյունքում, հիմնական արտադրանքի վաճառքի գծով դեբիտորական պարտքերի հետ կապված էական ռիսկեր չեն առաջանում:

Խումբը չի պահանջում գրավ առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքերի գծով:

Խումբը ձևավորում է պահուստ արժեզրկման գծով, որն իրենից ներկայացնում է առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքերի գծով կրած վնասների Խմբի գնահատականը: Այս պահուստի հիմնական տարրերն են հատուկ վնասի տարրը, որը վերաբերում է անհատական հիմունքով ռիսկի զգալի գործոն պարունակող պարտքերին, և հավաքական վնասի տարրը, որը սահմանվում է նմանատիպ ակտիվների խմբերի համար՝ կրած սակայն դեռևս չբացահայտված վնասի հետ կապված: Հավաքական վնասի գծով պահուստը որոշվում է նմանատիպ ֆինանսական ակտիվների գծով կատարած վճարումների վերաբերյալ նախկին տարիների վիճակագրական տվյալների հիման վրա:

(ii) Տրված փոխառություններ

Խմբի քաղաքականության համաձայն փոխառությունները կարող են տրամադրվել միայն կապակցված կողմերին:

(iii) Ենթարկվածությունը վարկային ռիսկին

Ֆինանսական ակտիվների հաշվեկշռային արժեքը ներկայացնում է վարկային ռիսկին ենթարկվածության առավելագույն չափը: Ստորև ներկայացված է հաշվետու ամսաթվի դրությամբ վարկային ռիսկին առավելագույն ենթարկվածությունը:

հազ. դրամ	Ծնթգ.	Հաշվեկշռային արժեք	
		2011թ.	2010թ.
Տրված փոխառություններ		59,599	51,028
Առևտրական դեբիտորական պարտքեր	17	1,098,039	1,865,856
Կանխավճարներ պայմանականորեն գնանշված գնումների գծով	17	2,159,371	944,619
Այլ դեբիտորական պարտքեր	17	774,322	14,472
Ընթացիկ հաշիվներ և ցպահանջ ավանդներ	19	757,970	707,131
		4,849,301	3,583,106

Ստորև ներկայացված է հաշվետու ամսաթվի դրությամբ առևտրական դեբիտորական պարտքերի գծով վարկային ռիսկին առավելագույն ենթարկվածությունն ըստ աշխարհագրական տարածաշրջանների:

հազ. դրամ	Հաշվեկշռային արժեք	
	2011թ.	2010թ.
Եվրոյի գոտու երկրներ	1,047,175	1,763,413
Տեղական	50,864	102,443
	1,098,039	1,865,856

Խմբի ֆինանսական ակտիվներն արժեզրկված կամ ժամկետանց չեն: Դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները պահվում են 5 խոշոր հայկական բանկերում:

Հիմք ընդունելով նախորդ ժամանակաշրջանների պարտականությունների չկատարման վերաբերյալ տվյալները՝ Խումբը գտնում է, որ չկա անհրաժեշտություն ձևավորել արժեզրկման պահուստ ֆինանսական ակտիվների գծով:

(գ) Իրացվելիության ռիսկ

Իրացվելիության ռիսկը ենթադրում է, որ Խումբը կունենա դժվարություններ՝ իր ֆինանսական պարտավորությունների հետ կապված պարտականությունները կատարելիս, որոնց մարումը պահանջում է դրամական միջոցների կամ մեկ այլ ֆինանսական ակտիվի տրամադրում: Խմբի կողմից իրացվելիության ռիսկի կառավարման մոտեցումն է մշտապես ապահովել հնարավորինս բավարար իրացվելիություն պահանջվող ժամկետներում պարտավորությունները մարելու համար՝ թե սովորական, թե արտասովոր պայմաններում՝ առանց անընդունելի վնասների հանգեցնելու կամ Խմբի համբավը վտանգի ենթարկելու:

Այս նպատակով Խումբը կատարում է դրամական միջոցների հոսքերի կարճաժամկետ կանխատեսումներ՝ ելնելով գործառնական և ներդրումային գործունեության բնույթով պայմանավորված ֆինանսավորման պահանջներից: Որպես կանոն նշված պահանջները կանխատեսվում են տարեկան և ամսական կտրվածքով:

Առաջացող ֆինանսավորման պահանջների կառավարման նպատակով Խումբը մյուս անդամ ընկերությունների հետ կնքում է փոխադարձ փոխառություններ տրամադրելու պայմանագրեր, որոնք թույլ են տալիս առանց ժամանակային դժվարությունների ֆինանսավորել Խմբի կարճաժամկետ ֆինանսական պահանջները:

Իրացվելիության պահանջները բավարարելու նպատակով Խումբը, բացի մյուս անդամ ընկերությունների փոխառություններից, օգտագործում է նաև բանկերից ստացված կարճաժամկետ ֆինանսավորումը:

Ստորև ներկայացված է ֆինանսական պարտավորությունների պայմանագրային ժամկետայնությունը, ներառյալ տոկոսների հաշվարկված վճարումները՝ առանց հաշվանցման համաձայնագրերի ազդեցության: Չի ակնկալվում, որ ժամկետայնության վերլուծությունում ներառված դրամական միջոցների հոսքերը կարող են առաջանալ շատ ավելի վաղ ժամկետներում կամ շատ ավելի տարբեր գումարների չափով:

2011թ.

հազ. դրամ	Պայմանագր.					
	Հաշվեկշռ. արժեք	դրամական միջոցների հոսքեր	Մինչև 2 ամիս	2-12 ամիս	1-2 տարի	2-3 տարի
Վարկեր և փոխառություններ						
Գրավով ապահովված բանկային վարկ 2	9,651,530	11,583,011	109,226	546,130	2,498,769	8,428,886
Գրավով ապահովված բանկային վարկ 4	3,793,301	3,856,523	3,856,523	-	-	-
Կապակցված կողմեր	23,803,661	23,803,661	23,803,661	-	-	-
Առևտրական և այլ կրեդիտորական պարտքեր	978,438	978,438	978,438	-	-	-
	38,226,930	40,221,633	28,747,848	546,130	2,498,769	8,428,886

2010թ.

հազ. դրամ	Հաշվեկշռ. արժեք	Պայմանագր. դրամական միջոցների հոսքեր	Մինչև 2 ամիս	2-12 ամիս	1-2 տարի	2-3 տարի
Վարկեր և փոխառություններ						
Գրավով ապահովված բանկային վարկ 1	5,226,557	5,572,168	513,399	2,484,528	2,574,241	-
Գրավով ապահովված բանկային վարկ 3	1,730,338	1,834,159	23,072	1,811,087	-	-
Կապակցված կողմեր	9,868,955	9,868,955	9,868,955	-	-	-
Առևտրական և այլ կրեդիտորական պարտքեր	2,815,524	2,815,524	2,815,524	-	-	-
	19,641,374	20,090,806	13,220,950	4,295,615	2,574,241	-

2011թ. նոյեմբերին Դուստր կազմակերպությունը կնքել է վարկային գծի երեք պայմանագիր «ՎՏԲ Բանկ Արմենիա» ՓԲԸ-ի հետ՝ 283,300 հազար ԱՄՆ դոլար ընդհանուր գումարով (ծանոթագրություն 21)։ 2011թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Դուստր կազմակերպությունը չի օգտագործել որևէ գումար նշված պայմանագրերի շրջանակում։ Վարկային գծի պայմանագրերի համաձայն փոխառությունների ամբողջական մարման վերջնաժամկետը 2023թ. հունիսի 26-ն է։

(դ) Շուկայական ռիսկ

Շուկայական ռիսկը Խմբի եկամտի կամ նրա ֆինանսական գործիքների արժեքի փոփոխության ռիսկն է շուկայական գների, այդ թվում՝ փոխարժեքի դրույքների, տոկոսադրույքների և բաժնետոմսերի գների փոփոխության արդյունքում։ Շուկայական ռիսկի կառավարման նպատակը ռիսկի այնպիսի կառավարումն ու վերահսկումն է, որը թույլ կտա պահպանել այս ռիսկին ենթարկվածության աստիճանն ընդունելի սահմաններում՝ միաժամանակ ապահովելով ռիսկի դիմաց եկամտաբերության օպտիմալացումը։

Խումբը չի կիրառում հեջավորման հաշվառում շահույթի կամ վնասի տատանումները կառավարելու համար։

(i) Արտարժույթի ռիսկ

Խումբը ենթարկվում է արտարժույթի ռիսկին՝ ֆունկցիոնալ արժույթից (ՀՀ դրամ) տարբեր արժույթով արտահայտված վաճառքի, գնումների և փոխառությունների հետ կապված։ Այս գործարքները հիմնականում արտահայտված են ԱՄՆ դոլարով։

Հնարավորության դեպքում, գործառնական գնումների համար վճարումները կատարվում են այն արժույթով, որով ստացվում է եկամուտը Խմբի պատրաստի արտադրանքից (այս իրավունքները սահմանվում են պայմանագրերում)։ Սա մասնավորապես վերաբերում է հիմնական հումքի՝ պղնձի խտանյութի համար կատարած վճարներին, որի գնման ծախսերը գերազանցում են Խմբի ծախսերի 90%-ը։ Արտարժույթի ռիսկի նվազեցման համար կիրառվող այլ մոտեցումը նախատեսում է վարկերի ստացում այն արժույթով, որով իրացվում է Խմբի արտադրանքը (ներկայումս՝ ԱՄՆ դոլար)։

Ենթարկվածությունն արտարժույթի ռիսկին

Ստորև ներկայացված է Խմբի ենթարկվածությունն արտարժույթի ռիսկին՝ ելնելով պայմանական գումարներից:

հազ. դրամ	ԱՄՆ դոլարով արտահայտված	ԱՄՆ դոլարով արտահայտված
	2011թ.	2010թ.
Առևտրական և այլ դեբիտորական պարտքեր	2,741,039	2,708,032
Գրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	19,487	4,322
Առևտրական և այլ կրեդիտորական պարտքեր	(288,847)	(2,524,323)
Վարկեր և փոխառություններ	(13,444,831)	(6,956,895)
Զուտ ենթարկվածություն	(10,973,152)	(6,768,864)

Տարվա ընթացքում կիրառվել են ստորև ներկայացված փոխարժեքները:

ՀՀ դրամով	Միջին դրույք		Մփոք դրույքը հաշվետու ամսաթվի դրությամբ	
	2011թ.	2010թ.	2011թ.	2010թ.
1 ԱՄՆ դոլար	372.81	373.68	385.77	363.44

Զգալունության վերլուծություն

Գեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ՀՀ դրամի փոխարժեքի արժևորումը հետևյալ արտարժույթների նկատմամբ կավելացներ (կնվազեցներ) շահույթը կամ վնասը (առանց հարկերի) ստորև ներկայացված գումարների չափով: Վերլուծությունը հիմնված է արտարժույթների փոխարժեքների տատանումների վրա, որոնք Խումբը դիտարկում է որպես հնարավոր հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում: Վերլուծությունը ենթադրում է, որ մյուս բոլոր փոփոխականները, մասնավորապես տոկոսադրույքները, կմնան անփոփոխ: Վերլուծությունն իրականացվել է նույն հիմունքով 2010թ. համար:

հազ. դրամ	Շահույթ կամ վնաս
31 դեկտեմբերի 2011թ.	
ԱՄՆ դոլար (10% շարժ)	1,097,315
31 դեկտեմբերի 2010թ.	
ԱՄՆ դոլար (10% շարժ)	676,886

Գեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ՀՀ դրամի փոխարժեքի արժեզրկումը վերոնշյալ արտարժույթների նկատմամբ կունենար գումարային առումով նույն՝ սակայն հակառակ ազդեցություն վերը նշված գումարների վրա՝ ելնելով այն ենթադրությունից, որ մյուս բոլոր փոփոխականները կմնան անփոփոխ:

Հաշվետու ամսաթվի դրությամբ արտարժույթի փոխարժեքների փոփոխությունները ուղղակիորեն չեն ազդում սեփական կապիտալի վրա:

(ii) Տոկոսադրույքի ռիսկ

Տոկոսադրույքների փոփոխություններն ազդեցություն են ունենում հիմնականում վարկերի և փոխառությունների վրա՝ փոխելով վերջիններիս իրական արժեքը (ֆիքսված դրույքով պարտք) կամ դրանց գծով ակնկալվող դրամական միջոցների ապագա հոսքերը (փոփոխական դրույքով պարտք): Դեկավարությունը չի կիրառում ֆիքսված կամ փոփոխական դրույքների նկատմամբ Խմբի ենթարկվածության չափը որոշող պաշտոնական քաղաքականություն: Այնուամենայնիվ, նոր վարկ կամ փոխառություն վերցնելիս դեկավարությունը հիմնվում է իր դատողությունների վրա՝ մինչև մարման ժամկետն ակնկալվող ժամանակաշրջանի ընթացքում ֆիքսված կամ փոփոխական դրույքներ կիրառելու նպատակահարմարության վերաբերյալ որոշում կայացնելիս:

Կառուցվածքը

Ստորև ներկայացված են հաշվետու ամսաթվի դրությամբ Խմբի տոկոսակիր ֆինանսական գործիքները՝ տոկոսադրույքի կտրվածքով:

հազ. դրամ	Հաշվեկշռային արժեք	
	2011թ.	2010թ.
Ֆիքսված դրույքով գործիքներ		
Ֆինանսական ակտիվներ	59,599	51,028
Ֆինանսական պարտավորություններ	(27,596,962)	(11,599,293)
	(27,537,363)	(11,548,265)
Փոփոխական դրույքով գործիքներ		
Ֆինանսական պարտավորություններ	(9,651,530)	(5,226,557)
	(9,651,530)	(5,226,557)

Ֆիքսված դրույքով գործիքների իրական արժեքի զգայունության վերլուծություն

Խումբը ֆիքսված դրույքով ֆինանսական գործիքները չի հաշվառում որպես շահույթի կամ վնասի միջոցով իրական չափվող կամ որպես վաճառքի համար մատչելի: Այդ իսկ պատճառով, հաշվետու ամսաթվի դրությամբ տոկոսադրույքների փոփոխություններն ազդեցություն չեն ունենա շահույթի կամ վնասի կամ սեփական կապիտալի վրա:

Փոփոխական դրույքով գործիքների գծով դրամական միջոցների հոսքերի զգայունության վերլուծություն

Հաշվետու ամսաթվի դրությամբ տոկոսադրույքի փոփոխությունը 100 տոկոսային կետով կավելացներ (կնվազեցներ) շահույթը կամ վնասը (առանց հարկերի) ստորև ներկայացված գումարների չափով: Այս վերլուծությունը ենթադրում է, որ մյուս բոլոր փոփոխականները, մասնավորապես արտարժույթի փոխարժեքները, կմնան անփոփոխ: Վերլուծությունն իրականացվել է նույն հիմունքով 2010թ. համար:

հազ. դրամ	Շահույթ կամ վնաս	
	100 տկ աճ	100 տկ նվազում
2011թ.		
Փոփոխական դրույքով գործիքներ	(77,212)	77,212
2010թ.		
Փոփոխական դրույքով գործիքներ	(41,812)	41,812

(iii) Ապրանքային գնային ռիսկ

Խմբի ապրանքային գնային ռիսկը պայմանավորված է պղնձի և ոսկու գներով: Պղնձի և ոսկու ֆորվարդային գները հաշվետու ամսաթվի դրությամբ ազդում են սև պղնձի վաճառքին և պղնձի խտանյութի գնմանը վերաբերող պարունակվող ածանցյալ գործիքների իրական արժեքի վրա: Խումբը չի հեջավորում ապրանքային գնային ռիսկին իր ենթարկվածությունը:

Խմբի արտադրանքի գները որոշվում են միջազգային շուկայում գերիշխող գների հիման վրա՝ որևէ ֆիքսված ամսաթվի դրությամբ կամ ժամանակաշրջանի համար: Հիմնական հումքի գնման և պատրաստի արտադրանքի վաճառքի միջև ընկած ժամանակային հատվածը կարող է կազմել 2-4 ամիս: Այս ռիսկերը կառավարելու նպատակով Խումբն իր արտադրանքի վաճառքի և հումքի գնման համար սահմանում է գնորոշման ժամանակահատված այնպես, որպեսզի վաճառքի ճանաչման պահը համընկնի գնված պղնձի խտանյութի գնորոշման ժամկետի հետ: Կիրառելով այս մեթոդը՝ Խումբը մասնակիորեն չեզոքացնում է գնային ռիսկերը:

Զգայունության վերլուծություն

Պղնձի և ոսկու ֆորվարդային գների 20% փոփոխությունը հաշվետու ամսաթվի դրությամբ կփոփոխեր սև պղնձի վաճառքին և պղնձի խտանյութի գնմանը վերաբերող պարունակվող ածանցյալ գործիքների իրական արժեքը և կավելացներ (կնվազեցներ) շահույթը կամ վնասը (առանց հարկերի) ստորև ներկայացված գումարների չափով: Վերլուծությունը ենթադրում է, որ մյուս բոլոր փոփոխականները, մասնավորապես արտարժույթի փոխարժեքները, կմնան անփոփոխ: Վերլուծությունն իրականացվել է նույն հիմունքով 2010թ. համար:

հազ. դրամ	Շահույթ կամ վնաս	
	20% աճ	20% նվազում
2011թ.		
Վաճառք	1,618,399	(1,618,399)
Վաճառքի ինքնարժեք	(1,147,539)	1,147,539
2010թ.		
Վաճառք	1,264,374	(1,264,374)
Վաճառքի ինքնարժեք	(785,111)	785,111

(ե) Հաշվապահական հաշվառման դասակարգումներ և իրական արժեք

Իրական արժեքի և հաշվեկշռային արժեքի համեմատություն

Ստորև ներկայացված են ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում արտացոլված ֆինանսական ակտիվների և պարտավորությունների իրական արժեքները՝ հաշվեկշռային արժեքների հետ մեկտեղ:

հազ. դրամ	Առևտրական նպատակներով պահվող	Փոխառություններ և դեբիտորական պարտքեր	Այլ ֆինանսական պարտավորութ.	Ընդամենը հաշվեկշռ. արժեք	Իրական արժեք
31 դեկտեմբերի 2011թ.					
Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	-	758,944	-	758,944	758,944
Փոխառություններ և դեբիտորական պարտքեր	(232,818)	4,324,149	-	4,091,331	4,091,331
	(232,818)	5,083,093	-	4,850,275	4,850,275
Վարկեր և փոխառություններ	-	-	37,248,492	37,248,492	37,248,492
Առևտրական և այլ կրեդիտորական պարտքեր	(161,472)	-	1,139,910	978,438	978,438
	(161,472)	-	38,388,402	38,226,930	38,226,930
	Առևտրական նպատակներով պահվող	Փոխառություններ և դեբիտորական պարտքեր	Այլ ֆինանսական պարտավորութ.	Ընդամենը հաշվեկշռ. արժեք	Իրական արժեք
հազ. դրամ					
31 դեկտեմբերի 2010թ.					
Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	-	708,659	-	708,659	708,659
Փոխառություններ և դեբիտորական պարտքեր	571,212	2,304,763	-	2,875,975	2,875,975
	571,212	3,013,422	-	3,584,634	3,584,634
Վարկեր և փոխառություններ	-	-	16,825,850	16,825,850	16,825,850
Առևտրական և այլ կրեդիտորական պարտքեր	461,599	-	2,353,925	2,815,524	2,815,524
	461,599	-	19,179,775	19,641,374	19,641,374

Իրական արժեքի որոշման համար օգտագործված տոկոսադրույքներ

Ստորև ներկայացված են դրամական միջոցների գնահատված հոսքերը գեղջելու համար օգտագործվող տոկոսադրույքները, որոնք, կիրառելի լինելու դեպքում, հիմնվում են հաշվետու ամսաթվի դրությամբ գործող LIBOR-ի ու համապատասխան վարկային սպրեդի գումարի վրա:

	2011թ.	2010թ.
Վարկեր և փոխառություններ	6.8%-10%	5%-7.3%

Իրական արժեքի հիերարխիա

Ստորև բերվող աղյուսակում ներկայացված է իրական արժեքով հաշվառվող ֆինանսական գործիքների վերլուծությունը՝ ըստ գնահատման մեթոդի: Տարբեր մակարդակները որոշվում են հետևյալ կերպ.

- 1-ին մակարդակ. գնանշվող գներ (չճշգրտված) գործող շուկայում մասնատիպ ակտիվների կամ պարտավորությունների համար:
- 2-րդ մակարդակ. որպես մուտքային տվյալներ օգտագործվում են այն տվյալները, բացառությամբ մակարդակ 1-ում ներկայացված գնանշվող գների, որոնք դիտարկելի են ակտիվի կամ պարտավորության գծով կամ ուղղակիորեն (այսինքն՝ որպես գներ), կամ անուղղակիորեն (այսինքն՝ գների հիման վրա ստացվող):
- 3-րդ մակարդակ. ակտիվի կամ պարտավորության համար օգտագործվող մուտքային տվյալներ, որոնք հիմնված չեն դիտարկելի շուկայական տվյալների վրա (ոչ դիտարկելի մուտքային տվյալներ):

հազ. դրամ	1-ին մակարդակ	2-րդ մակարդակ	3-րդ մակարդակ	Ընդամենը
31 դեկտեմբերի 2011թ.				
Վաճառքի պայմանագրերում պարունակվող ածանցյալ գործիքներ (պարտավորություն)	-	(232,818)	-	(232,818)
Գնման պայմանագրերում պարունակվող ածանցյալ գործիքներ (ակտիվ)	-	161,472	-	161,472
31 դեկտեմբերի 2010թ.				
Վաճառքի պայմանագրերում պարունակվող ածանցյալ գործիքներ (ակտիվ)	-	571,212	-	571,212
Գնման պայմանագրերում պարունակվող ածանցյալ գործիքներ (պարտավորություն)	-	(461,599)	-	(461,599)

(զ) Կապիտալի կառավարում

Խումբը չունի կապիտալի կառավարման ձևակերպված քաղաքականություն, սակայն դեկավարությունը ձգտում է ապահովել կապիտալի բավարար բազա՝ Խմբի գործառնական և ռազմավարական պահանջները բավարարելու, ինչպես նաև շուկայի մասնակիցների վստահությունը պահպանելու համար: Այս նպատակներին հասնելու համար իրագործվում է դրամական միջոցների արդյունավետ կառավարում և Խմբի հասույթի ու շահույթի շարունակական վերահսկում: Նշված քայլերի միջոցով Խումբը մտադիր է հասնել շահույթի կայուն աճի:

Տարվա ընթացքում կապիտալի կառավարման նկատմամբ կիրառվող Խմբի մոտեցումը չի փոփոխվել: Ընկերության և նրա դուստր ընկերությունների նկատմամբ չեն գործում կապիտալի կառավարմանը վերաբերող արտաքին պահանջներ:

Հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ Խմբի պարտքի և կապիտալի հարաբերակցությունը կազմում էր՝

հազ. դրամ	2011թ.	2010թ.
Ընդամենը պարտավորություններ	40,958,528	20,644,386
Հանած՝ դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները	(758,944)	(708,659)
Զուտ պարտքը	40,199,584	19,935,727
Ընդամենը սեփական կապիտալ	19,736,617	13,011,394
Պարտքի և կապիտալի հարաբերակցությունը դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	<u>2.0</u>	<u>1.5</u>

25 Պարտավորվածություններ

(ա) Գնումների գծով պարտավորվածություններ

Խումբը պայմանագրեր է կնքել աղացների և հարստացուցիչ տարբեր սարքավորումների գնման համար: Պայմանագրերի ընդհանուր գները կազմում են համապատասխանաբար 44,849 հազար ԱՄՆ դոլար և 25,928 հազար ԱՄՆ դոլար: 2011թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերության կողմից պայմանագրերի գծով կատարած կանխավճարները (ծանոթագրություն 14) կազմում են համապատասխանաբար 31,085 հազար ԱՄՆ դոլար (2010թ-ին՝ 16,544 հազար ԱՄՆ դոլար) և 1,720 հազար ԱՄՆ դոլար (2010թ-ին՝ գրո):

(բ) Հանքի շահագործմանը վերաբերող պարտավորվածություններ

Լիցենզիային պայմանագրի և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության հետ համաձայնեցված բնապահպանական ծրագրերի համաձայն Խումբը պարտավոր է՝

- ավարտել նախապատրաստական աշխատանքները և կատարել 320,000,000 ԱՄՆ դոլար գումարով ներդրումներ Թեղուտի հանքավայրի շահագործման համար մինչև 2014թ. և այնուհետև սկսել հանքավայրի շահագործումը,
- իրականացնել անտառապատման աշխատանքներ հանքավայրի շահագործման համար հատկացված տարածքում հատված ծառերի փոխարեն (ծանոթագրություն 23):

26 Պայմանական դեպքեր

(ա) Ապահովագրություն

Թեև Հայաստանի Հանրապետությունում ապահովագրական համակարգը զարգացման փուլում է, և ապահովագրության շատ տեսակներ, որոնք լայնորեն տարածված են մյուս երկրներում, դեռ չեն կիրառվում Հայաստանում, Խումբը քայլեր է ձեռնարկել հիմնական միջոցների ապահովագրման ուղղությամբ: Հաշվետու ամսաթվի դրությամբ Խումբը չի ունեցել ամբողջական ապահովագրություն իր շենքերի և սարքավորումների համար, ինչպես նաև այն ապահովագրված չի եղել գործունեության ընդհատումից: Քանի դեռ Խումբը համապատասխան ձևով ապահովագրված չէր, գոյություն ուներ ռիսկ, որ որոշակի ակտիվների կորուստը կամ ոչնչացումը կարող էր զգալի բացասական ազդեցություն ունենալ Խմբի գործունեության և ֆինանսական վիճակի վրա:

2012թ. ընթացքում Խումբն ապահովագրել է իր գործունեությանը վերաբերող հիմնական միջոցները՝ 282,697,617 ԱՄՆ դոլար և 7,605,876 հազար դրամ ընդհանուր գումարով:

(բ) Դատական վարույթներ

Բնականոն գործունեության ընթացքում Խումբը կարող է հանդես գալ որպես դատական գործերի, վարույթների և բողոքների կողմ: Դեկլարությունը գտնում է, որ ընդհանուր պարտավորությունը, եթե այդպիսին առաջանա նման վարույթների կամ բողոքների արդյունքում, էական ազդեցություն չի ունենա Խմբի ֆինանսական վիճակի կամ ապագա գործառնությունների արդյունքների վրա:

(գ) Հարկային պարտավորվածություններ

Հայաստանի Հանրապետության հարկային համակարգը համեմատաբար նոր է և բնորոշվում է օրենսդրության, պաշտոնական հայտարարությունների և դատավճիռների հաճախակի փոփոխություններով, որոնք հաճախ հստակ չեն, հակասական են և տարբեր կերպ են մեկնաբանվում տարբեր հարկային մարմինների կողմից: Հարկերը ենթակա են ստուգման և ուսումնասիրության հարկային մարմինների կողմից, որոնք իրավասու են կիրառել տույժեր և տուգանքներ: Հարկային օրենսդրության խախտման դեպքում հարկային մարմիններն իրավասու չեն սահմանել հարկերի գծով լրացուցիչ պարտավորություններ, տույժեր կամ տուգանքներ, եթե խախտման ամսաթվից անցել է երեք տարի:

Այս հանգամանքները Հայաստանում կարող են այլ երկրների համեմատությամբ ավելի էական հարկային ռիսկ առաջացնել: Դեկլարությունը գտնում է, որ համապատասխանորեն է գնահատել հարկային պարտավորությունները՝ Հայաստանի գործող հարկային օրենսդրության, պաշտոնական հայտարարությունների և դատավճիռների իր մեկնաբանությունների հիման վրա: Այնուամենայնիվ, համապատասխան իրավասու մարմինները կարող են ունենալ այլ մեկնաբանություններ, և հետևանքները կարող են լինել էական այս համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների համար, եթե իրավասու մարմիններին հաջողվի գործադրել իրենց մեկնաբանությունները:

(դ) Շրջակա միջավայրի պահպանության

Դեկլարության կարծիքով Խմբի գործունեությունը համապատասխանում է շրջակա միջավայրի պահպանությանը վերաբերող կառավարության բոլոր պահանջներին, այդ իսկ պատճառով, գտնում է, որ Խումբը չունի որևէ էական ընթացիկ պարտավորություն շրջակա միջավայրի պահպանության հետ կապված: Այնուամենայնիվ, շրջակա միջավայրի

պահպանությունը կարգավորող օրենսդրությունը Հայաստանում մշակման փուլում է, և օրենսդրության ու վերջինիս մեկնաբանությունների հնարավոր փոփոխությունները կարող են հիմք հանդիսանալ հետագայում էական պարտավորությունների առաջացման համար:

27 Գործառնական ռիսկեր

Հանքերն ըստ իրենց բնույթի ենթակա են բազմաթիվ գործառնական ռիսկերի և գործոնների ազդեցության, որոնք, որպես կանոն, գտնվում են Խմբի վերահսկողության սահմաններից դուրս և կարող են ազդեցություն ունենալ Խմբի գործունեության, գործառնական արդյունքների և դրամական միջոցների հոսքերի վրա: Այս գործառնական ռիսկերը և գործոնները ներառում են, սակայն չեն սահմանափակվում՝ (i) գրունտի և ջրի անկանխատեսելի պայմաններով և ջրօգտագործման իրավունքների հետ կապված անբարենպաստ հայցերով, (ii) երկրաբանական խնդիրներով, ներառյալ երկրաշարժերը և այլ բնական աղետները, (iii) մետալուրգիական և մշակման այլ գործընթացների հետ կապված խնդիրներով, (iv) արտասովոր եղանակային կամ գործառնական պայմաններով կամ այլ ֆորս-մաժորային իրադարձություններով, (v) հանքաքարի ակնկալվողից ցածր որակով կամ վերականգնման դրույքներով, (vi) վթարներով, (vii) կառավարության կողմից անհրաժեշտ թույլտվությունների ոչ ժամանակին կամ ընդհանրապես չտրամադրմամբ, (viii) դատական վարույթների արդյունքներով, ներառյալ ընդունված որոշումների բողոքարկմամբ, (ix) հետազոտման և մշակման աշխատանքների հետ կապված անորոշություններով, (x) փոխադրման ուշացումներով, (xi) աշխատանքային վիճաբանություններով, (xii) համապատասխան ապահովագրական փաթեթի ձեռք բերման անկարողությամբ, (xiii) նյութերի և սարքավորումների բացակայությամբ, (xiv) սարքավորումների և գործընթացների հետ կապված խափանումներով, որոնք պայմանավորված են գործունեության հատկորոշումների կամ ակնկալիքների հետ անհամապատասխանությամբ, (xv) անկանխատեսելի դժվարություններով՝ ձեռք բերված միավորումների համախմբման և ակնկալվող միասնության ձեռք բերման հետ կապված և (xvi) ֆինանսավորում ստանալու փորձերի արդյունքներով և ֆինանսական շուկայի պայմաններով:

28 Գործարքներ կապակցված կողմերի հետ

(ա) Վերահսկողություն

2010թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խմբի մայր կազմակերպությունն է Լիխտենշտեյնում հիմնադրված «ՎԱԼԼԵՔՍ Ֆ.Մ. Իսթերիլիշմենթ»-ը: 2011թ-ին պրն. Վալերի Մեջլումյանը «ՎԱԼԼԵՔՍ Ֆ.Մ. Իսթերիլիշմենթ»-ից գնեց Ընկերության բաժնետոմսերի 80.7%-ը և դարձավ Ընկերության միակ բաժնետեր:

Խմբի վերջնական վերահսկող անձն է հանդիսանում պրն. Վալերի Մեջլումյանը:

Ընկերության մայր կազմակերպությունը կամ որևէ այլ միջանկյալ մայր կազմակերպություն չեն ներկայացնում հանրությանը մատչելի ֆինանսական հաշվետվություններ:

(բ) Ղեկավարության վարձատրություն

Ստորև ներկայացված է տարվա ընթացքում առանցքային ղեկավար անձնակազմի կողմից ստացված վարձատրությունը, որը ներառված է աշխատակազմի գծով ծախսերում (ծանոթագրություն 8):

հազ. դրամ	2011թ.	2010թ.
Տնօրեններ և վերադաս ղեկավարություն	45,270	45,885

(գ) Գործարքներ այլ կապակցված կողմերի հետ

(i) Հասույթ և այլ եկամուտ

հազ. դրամ	Գործարքի արժեքը 2011թ.	Գործարքի արժեքը 2010թ.	Մնացորդը 2011թ.	Մնացորդը 2010թ.
Արտադրանքի վաճառք				
Ընդհանուր վերահսկողության ներքո գտնվող կազմակերպություններ	102,005	78,999	(296,037)	(337,128)
Հիմնական միջոցների վաճառք				
Ընդհանուր վերահսկողության ներքո գտնվող կազմակերպություններ	641,180	-	768,937	-
Մատուցված ծառայություններ				
Ընդհանուր վերահսկողության ներքո գտնվող կազմակերպություններ	56,020	22,188	831	24
Այլ եկամուտ				
Ընդհանուր վերահսկողության ներքո գտնվող կազմակերպություններ	74,865	8,659	63,657	83
Տոկոսային եկամուտ				
Ընդհանուր վերահսկողության ներքո գտնվող կազմակերպություններ	2,771	2,321	-	-

Կապակցված կողմերի հետ գործարքների բոլոր մնացորդները ենթակա են մարման կանխիկով՝ հաշվետու ամսաթվից հետո երկու ամսվա ընթացքում: Մնացորդներից ոչ մեկը գրավով ապահովված չէ:

(ii) Գնումներ և ծախսեր

հազ. դրամ	Գործարքի արժեքը 2011թ.	Գործարքի արժեքը 2010թ.	Մնացորդը 2011թ.	Մնացորդը 2010թ.
Ապրանքների գնում				
Ընդհանուր վերահսկողության ներքո գտնվող կազմակերպություններ	17,724,530	19,706,066	(2,109,302)	2,516,659
Ստացված ծառայություններ				
Ընդհանուր վերահսկողության ներքո գտնվող կազմակերպություններ	249,778	503,991	10,667	45,146
Տոկոսային ծախս				
Ընդհանուր վերահսկողության ներքո գտնվող կազմակերպություններ	1,436,271	331,655	-	-

Կապակցված կողմերի հետ գործարքների բոլոր մնացորդները ենթակա են մարման կանխիկով՝ հաշվետու ամսաթվից հետո վեց ամսվա ընթացքում: Մնացորդներից ոչ մեկը գրավով ապահովված չէ:

(iii) Փոխառություններ

հազ. դրամ	Փոխառության գումարը 2011թ.	Փոխառության գումարը 2010թ.	Մնացորդը 2011թ.	Մնացորդը 2010թ.
Ստացված փոխառություններ				
Ընդհանուր վերահսկողության ներքո գտնվող կազմակերպություններ	20,391,170	5,508,550	23,803,661	9,868,955
Տրված փոխառություններ				
Ընդհանուր վերահսկողության ներքո գտնվող կազմակերպություններ	5,800	8,924	59,599	51,028

Կապակցված կողմից ստացված փոխառության գծով կիրառվում է տարեկան 9% տոկոսադրույք, այն գրավով ապահովված չէ և ենթակա է մարման ըստ պահանջի:

29 Խոշոր դուստր կազմակերպություններ

Դուստր կազմակերպություն	Գրանցման վայրը	2011թ.	2010թ.
		Սեփականություն/ Չայների իրավունք	Սեփականություն/ Չայների իրավունք
«Թեդուտ» ՓԲԸ	Հայաստանի Հանրապետություն	100%	100%

30 Հաշվետու ամսաթվից հետո տեղի ունեցած դեպքեր

Սույն ֆինանսական հաշվետվությունների հաստատման ամսաթվի դրությամբ Դուստր կազմակերպությունն օգտագործել է 87,805 հազար ԱՄՆ դոլար ծանոթագրություն 21-ում նշված վարկային գծերից: